

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

5
2016

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

POKyny PRO AUTORY

NABÍDKA RUKOPISŮ

REDAKCE PŘIJÍMÁ POŽADAVKY SPOLU SE ZASLANÝMI ČLÁNKY NA E-MAILOVÉ ADRESE redakce@uur.cz. GRAFICKÉ PŘÍLOHY VĚTŠÍHO ROZSAHU JE MOŽNO ZASLAT PROSTŘEDNICTVÍM SERVERU [USCHOVNA.CZ](http://uschozna.cz). ZASLANÝ PRŮVODNÍ DOPIS MUSÍ OBSAHOVAT PLNÉ JMÉNO, ADRESU PRACOVISTĚ A KONTAKTNÍ ÚDAJE (E-MAILOVÁ ADRESA, TELEFONNÍ ČÍSLO). PŘI ŽÁDOSTI O ZAŘAZENÍ ČLÁNKU DO RECENZNÍHO ŘÍZENÍ JE TŘEBA TUTO SKUTEČNOST V PRŮVODNÍM DOPISE VÝSLOVNĚ UVÉST. PODROBNĚJŠÍ INFORMACE NALEZNETE NA www.uur.cz V SEKCI PUBLIKAČNÍ ČINNOST, KNIHOVNA – ČASOPIS URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ – RECENZNÍ ŘÍZENÍ.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

ROZSAH TEXTU BY MĚL ČINIT CCA 3–10 NORMOSTRAN (1 NORMOSTRANA = 60 ÚHOZŮ NA 30 ŘÁDKŮ), NEDOHODNETE-LI SE S REDAKCÍ JINAK. ZA KAŽDÝM TEXTEM PŘÍSPĚVKU MUSÍ BÝT UVEDENO JMÉNO AUTORA. PŘÍSPĚVKU BY MĚL PŘEDCHÁZET ZHRUBA DESETIŘÁDKOVÝ SOUHRN (ABSTRAKT), KTERÝ BUDE MOŽNO POUŽÍT TAKÉ PRO ANGLICKÉ SHRNU TÍ V HLAVNÍCH RUBRIKÁCH (NETÝKÁ SE INFORMACÍ).

ZA NEDÍLNOU SOUČÁST PŘÍSPĚVKU JE POVAŽOVÁN SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A JEJICH DOSTUPNOST. BIBLIOGRAFICKÉ CITACE MUSEJÍ BÝT ZPRACOVÁNY PODLE NORMY ČSN ISO 690. TEXTOVÁ ČÁST JE VYŽADOVÁNA V TEXTOVÉM EDITORU WORD. GRAFICKÁ ČÁST SE ZÁSADNĚ POSÍLÁ SAMOSTATNĚ JAKO PŘÍLOHA S UVEDENÍM ZDROJŮ. OBRÁZKY KE SKENOVÁNÍ LZE PŘILOŽIT NA DIAPOZITIVĚCH NEBO FOTOGRAFIÍCH S LESKLÝM POVRCHEM. POČÍTAČOVĚ ZPRACOVANÉ OBRÁZKY SE DODÁVAJÍ VE FORMÁTU TIFF (PŘÍP. JPG) V ROZLIŠENÍ MIN. 300 DPI; VEKTOROVÁ GRAFIKA VE FORMÁTU CDR, EPS, WMF A I. REDAKCE SI VYHRÁZUJE PRÁVO VÝBĚRU GRAFICKÉHO DOPROVODU TEXTU. ZA PŮVODNOST PŘÍSPĚVKU ODPOVÍDÁ AUTOR (VIZ PROHLÁŠENÍ AUTORA). RUKOPISY A GRAFIKU REDAKCE VRACÍ POUZE NA ŽÁDOST AUTORA.

AUTORIZACE

POKUD SE AUTOR NEVYJÁDŘÍ DO PĚTI DNŮ OD ODESLÁNÍ REDAKČNÍ ŽÁDOSTI O AUTORIZACI TEXTU, POVAŽUJE REDAKCE TEXT ZA ODSOUHLASENÝ A ZVEŘEJNÍ JEJ S PŘÍPADNÝMI REDAKČNÍMI ÚPRAVAMI.

RELEVANTNÍ PŘÍSPĚVKY JSOU RECENZOVÁNY (www.uuur.cz – ČASOPIS – RECENZNÍ ŘÍZENÍ).

ŽADATELŮM O RECENZNÍ ŘÍZENÍ:

PŘEDKLÁDÁTE-LI ČLÁNEK K RECENZNÍMU ŘÍZENÍ, INFORMUJTE, PROSÍM, REDAKCI O JEHO PŘÍPADNÉM PUBLIKOVÁNÍ V JINÝCH ODBORNÝCH PERIODIKÁCH. RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY NEJSOU HONOROVÁNY.

VYDÁVÁ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU,
ZŘÍZENÁ MINISTERSTVEM PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR.

Urbanismus a územní rozvoj
číslo 5/2016
ročník XIX.
Vychází 6× ročně.
ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3
602 00 Brno
tel. (ústředna): 542 423 111
www.uur.cz

Redakce:

redakce@uur.cz
Ing. arch. Lubor Fridrich (šéfredaktor)
tel. 542 423 121
Bc. Tamara Blatová, DiS.
tel. 542 423 116

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. arch. Milan Bušina, Sydney, Austrálie
prof. Ing. arch. Maroš Finka, Ph.D.
prof. Anna Geppert, Ph.D., Paříž, Francie
Ing. arch. Jana Janíková
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. arch. Milan Körner, CSc.
Ing. Zdeňka Kučerová (místopředsedkyně)
prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.
Ing. Iveta Laštůvková
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
doc. Dr. Otakar Máčel, Delft, Nizozemí
Ing. arch. Vladimír Matuš, Toronto, Kanada
Mgr. Ondřej Muliček, Ph.D.
Ing. Alena Navrátilová (předsedkyně)
Ing. arch. Jaroslav Sedlecký
Ing. Tomáš Sklenář (místopředseda)
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka, CSc.
Ing. arch. Jakub Vorel

Objednávky předplatného:

e-mail: redakce@uur.cz

Roční předplatné:

480,- Kč

Bankovní spojení:

ČNB 19-27321621/0710

Sazba:

GRAFEX-AGENCY s.r.o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Tisk:

Grafex, spol. s r.o.
Kolonie 304, 679 04 Adamov

Názory publikované v článcích nemusejí
vždy vyjadřovat stanovisko redakce a ústavu.
Redakce si vyhrazuje právo zkrácení textu
a výběru grafiky k jednotlivým příspěvkům.

Foto na titulní straně obálky:

Stříbrnice © Vladimír Dujka

OBSAH

**NOVELA STAVEBNÍHO ZÁKONA
JE PROJEDNÁVÁNA V PARLAMENTU ČR** 3

**NÁRODNÍ PROGRAM
„PODPORA ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍCH ČINNOSTÍ OBCÍ“
– DOTAČNÍ TITUL „ÚZEMNÍ PLÁN“ / Eva Fialová, Ilona Kunešová** 4

**DOTACE NA PODPORU POŘÍZOVÁNÍ
A UPLATŇOVÁNÍ DOKUMENTŮ ÚZEMNÍHO ROZVOJE
Z INTEGROVANÉHO REGIONÁLNÍHO OPERAČNÍHO PROGRAMU
/ Eva Fialová, Ilona Kunešová** 5

Recenzovaný článek

**ZAHRADNĚ ARCHITEKTONICKÉ
A KRAJINÁŘSKÉ SOUVISLOSTI HROMADNÝCH OBYTNÝCH
SOUBORŮ Z 2. POLOVINY 20. STOLETÍ / Anna Magni** 7

**NĚKOLIK PŘÍSPĚVKŮ VYCHÁZEJÍCÍCH Z 20. CELOSTÁTNÍ
KONFERENCE O ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍM ŘÁDU**

**ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ
A PROJEKTY SPOLEČNÉHO ZÁJMU / Zdeňka Fialová** 12

**ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ
A UDRŽITELNÝ ROZVOJ ÚZEMÍ / Karel Maier** 14

ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY / Vladimír Dujka, Jiří Dujka 18

**SLOVENSKO – ČESKÁ SPOLUPRÁCA NA ÚSEKU
ÚZEMNÉHO PLÁNOVÁNÍ / Želmíra Kalinová** 22

**UPLATŇOVÁNÍ NOVELY ZÁKONA č. 258/2000 Sb.,
O OCHRANĚ VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ V PRAXI KHS / Helena Beránková** 24

**ROZVOJOVÉ MOŽNOSTI KORIDORU
MORAVSKÁ BRÁNA / Vítězslav Kuta** 26

**PŘESTAVBA A REGENERACE SÍDEL A KRAJINY
KONFERENCE AUÚP ČR, LITOMĚŘICE / Zuzana Gajdíkova** 28

**KONFERENCE „VÝZKUMNÉ PROJEKTY
V REGIONÁLNÍM ROZVOJI“ / Vladimíra Labounková** 29

CO PÍŠÍ JINDE & TISKOVÉ ZPRÁVY MMR ČR 31

Stavebně správní praxe

Pořizovatelská praxe

SLOVO ÚVODEM

Hned tři příspěvky přináší hlavní rubrika letošní „pětky“ U&ÚR. První přibližuje změny v rámci novely stavebního zákona, druhý informuje o přístupu k dotacím v rámci územně plánovací činnosti obcí, třetí o dotacích v rámci Integrovaného regionálního operačního programu.

Recenzovaný článek rubriky Názory a diskuse je zaměřen na zahradně architektonické a krajinářské aspekty sídlišť. Následuje série příspěvků autorů, kteří daná témata prezentovali na loňské konferenci o územním plánování a stavebním řádu. Rubriku uzavírá pohled z praxe na novelu zákona o ochraně veřejného zdraví – redakce uvítá širší diskusi na toto téma.

Informační rubrika přináší aktuální pohled na rozvoj koridoru procházejícího Moravskou bránou a informuje o dvou letošních konferencích. Rubriku standardně doplňují pohledy odjinud a tiskové informace Ministerstva pro místní rozvoj.

Jako zvláštní příloha k letošnímu druhému číslu časopisu vyšla publikace *Principy a zásady urbanistické kompozice v příkladech* autorského kolektivu Ústavu územního rozvoje. Nemůžeme zde nezmínit široký a veskrze kladný ohlas, jaký tento počín vyvolal, a to nejen z domácích kruhů, ale také ze zahraničí.

Hezké podzimní dny přeje

redakce U&ÚR

NOVELA STAVEBNÍHO ZÁKONA JE PROJEDNÁVÁNA V PARLAMENTU ČR

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk 927) byl 26. října 2016 projednán na prvním čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Návrh zákona prošel do druhého čtení a byl přikázán k projednání výborům. Garančním výborem bude Výbor pro veřejnou správu a regionální rozvoj. Dále je projednání přikázáno Výboru pro životní prostředí a Hospodářskému výboru.

Návrh novely zákona byl zpracován na základě programového prohlášení vlády, v němž se vláda zavázala v oblasti územního plánování a stavebního řádu připravit novelu stavebního zákona, která přinese zjednodušení a zrychlení povolovacích řízení. Hlavním cílem novely je zjednodušit možnost plánování, přípravy a realizace staveb za předpokladu zachování nebo zvýšení kvality těchto procesů. Novela obsahuje celou řadu technických změn, nutná doplnění a zpřesnění stávajícího stavebního zákona. Součástí jsou i novely dalších 43 souvisejících právních předpisů. Vláda návrh novely schválila 21. září 2016 (usnesení č. 828) a v současné době je projednáván v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Hlavními změnami v předkládané novele zákona na úseku územního plánování jsou tyto oblasti:

- Zásadní zkrácení pořizování aktualizací zásad územního rozvoje krajů a změn územních plánů a regulačních plánů, pokud nebude potřeba řešení ve variantách.
- Uplatňování závazného stanoviska dotčenými orgány územního plánování, kterými bude koordinováno využití území.
- Odstraňuje se stav, kdy dotčené orgány diktovaly své požadavky bez toho, že by tyto požadavky zdůvodňovaly a držely se zmocnění ve svém zákoně, které vymezuje, co mohou činit. Náležitosti stanovisek k opatřením obecné povahy i závazných stanovisek uplatňovaných ve správním řízení budou upraveny v § 149 správního řádu.
- Protože není reálné, aby každá obec měla vedle územního plánu i regulační plán, pro část svého území bude smět zastupitelstvo obce rozhodnout o pořízení územního plánu s prvky regulačního plánu.
- Podmínkou nabytí účinnosti aktualizace nebo změny územně plánovací dokumentace bude zveřejnění jejího úplného znění po aktualizaci nebo změně z důvodu odstranění pochybností při rozhodování o tom, co platí.
- Praha bude smět současně pořizovat aktualizaci zásad územního rozvoje a územní plán nebo jeho změnu např.

v případech, kdy při podrobnějším řešení v rámci územního plánu bude nalezeno vhodnější řešení. Tím dojde k odstranění zdržení při tvorbě územního plánu Prahy nebo jeho změny až o 2 roky.

- Územní studii bude smět nechat zpracovat i investor, a to z důvodu urychlení přípravy území pro realizaci záměru.
- Informace o území v zákoně nazývané údaji o území, které územní plánování shromažďuje pro svou potřebu, budou uvolněny pro celou veřejnou správu.
- Budou zkráceny lhůty pro podání návrhu na přezkum nebo zrušení opatření obecné povahy na 1 rok ode dne nabytí jeho účinnosti, a to shodně pro všechna opatření obecné povahy.
- U liniových staveb, u kterých se prokáže, že je objektivně nelze umístit do koridoru vymezeného v územním plánu (např. na podkladě geologického průzkumu), bude na základě rozhodnutí krajského úřadu možné v nezastavěném území vybočení z vymezeného koridoru.
- Dokumenty územního plánování budou povinně zveřejňovány na internetu.

Hlavními změnami v předkládané novele zákona na úseku územního rozhodování a stavebního řádu jsou tyto oblasti:

- Společné povolení pro realizaci záměru.
- Integrace posuzování vlivů na životní prostředí do územního a společného řízení.
- Řešení problematiky vstupu dotčených orgánů do postupů podle stavebního zákona a stanovení obsahu závazných stanovisek.
- Upřesnění správních úkonů prováděných k uvádění staveb do užívání (kolaudace), znovuzavedení kolaudačního rozhodnutí.

*Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

An amendment to the Building Act under discussion in the Czech Parliament

A draft bill submitted by the government to amend Building Act 183/2006 and related legislation was discussed by the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic after the first reading on 26 October 2016. The draft bill was passed for a second reading and sent for discussion in parliamentary committees. The guarantor of the draft bill is the Committee for Public Administration and Regional Development. The bill was also sent for discussion by the Committee for the Environment and the Committee of Economy.

NÁRODNÍ PROGRAM „PODPORA ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍCH ČINNOSTÍ OBCÍ“ – DOTAČNÍ TITUL „ÚZEMNÍ PLÁN“

Eva Fialová, Ilona Kunešová

Ministryně pro místní rozvoj svým rozhodnutím č. 82 ze dne 7. října 2016 vyhlásila ke dni 17. října 2016 výzvu k předkládání žádostí o poskytnutí dotace (s možností víceletého financování) z programu „Podpora územně plánovacích činností obcí“ pro rok 2017 – dotační titul „Územní plán“. Lhůta pro příjem žádostí podatelnou MMR končí dne 30. prosince 2016 ve 12 hodin.

Cílem dotačního titulu „Územní plán“ je podpora pořízení územních plánů formou dotace, která bude poskytována obcím (mimo obce s rozšířenou působností, hl. město Prahu a mimo obce, které pořídily/pořizují územní plán z Integrovaného operačního programu nebo Programu rozvoje venkova). Tato dotace může být poskytnuta obcím, které nemají žádný územní plán, nebo mají územní plán obce nebo územní plán sídelního útvaru a jeho platnost skončí do 31. 12. 2020 (tj. územní plán schválený před 1. 1. 2007). Dotační titul se nevztahuje na změny územních plánů a na územní plány pořizované tzv. „překlopením“ (úpravou) podle přechodných ustanovení stavebního zákona.

Při předložení žádosti je třeba, mimo jiné, mít již **uzavřenou smlouvu se zhotovitelem/projektantem územního plánu a schválené zadání územního plánu**. Ukončením akce/projektu se rozumí datum předání upraveného návrhu územního plánu projektantem/obcí pořizovateli pro potřeby veřejného projednání. O tomto předání se sepíše předávací protokol. Ukončení akce však nesmí nastat před datem vydání rozhodnutí o poskytnutí dotace (předpoklad duben 2017). Zároveň termín realizace akce nesmí být delší než 31. 12. 2019.

Celková alokace pro tuto výzvu je 20 mil. Kč. Výše dotace na jeden územní plán je stanovena ve výši max. 80 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů, maximálně však 400 tis. Kč na jeden územní plán.

Proplaceny mohou být pouze etapy **návrh územního plánu pro společné jednání** včetně případného **vyhodnocení vlivů územního plánu na udržitelný rozvoj území** a úprava návrhu územního plánu (podle výsledků společného jednání) určená **pro veřejné projednání**. Způsobilými výdaji je i DPH, pokud je projektant územního plánu plátcem DPH. Další etapy nejsou předmětem dotace (včetně etap doplňujících průzkumů a rozborů, zpracování zadání územního plánu, úpravy návrhu územního plánu pro opakované veřejné projednání nebo úpravy návrhu územního plánu pro vydání).

Zpětné proplácení již proplacených faktur (v roce 2016 a dříve) není možné, jedná se o nezpůsobilé výdaje. Uznatelné faktury musí být vystaveny v roce 2017 a později, a to s datem splatnosti nejdříve po datu vydání Rozhodnutí o poskytnutí dotace (předpoklad duben 2017).

Podrobnější informace jsou zveřejněny na stránkách MMR: <http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Programy-a-dotace>.

*Ing. Eva Fialová
Ing. Ilona Kunešová
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

The national programme Support for Spatial Planning of Municipalities and its subsidy title Spatial Plan,
by Eva Fialová & Ilona Kunešová

On 7 October 2016 the Minister for Regional Development announced a call for applications for subsidies with potential multiannual financing as part of Spatial Plan, a subsidy title of the national programme Support for Spatial Planning of Municipalities for the year 2017. The deadline for these applications is 30 December 2016.

DOTACE NA PODPORU POŘIZOVÁNÍ A UPLATŇOVÁNÍ DOKUMENTŮ ÚZEMNÍHO ROZVOJE Z INTEGROVANÉHO REGIONÁLNÍHO OPERAČNÍHO PROGRAMU

Eva Fialová, Ilona Kunešová

Bliží se termín ukončení příjmu žádostí u vyhlášených výzev na územní plány, jejich změny, regulační plány a územní studie (výzvy č. 2, 3 a 9) z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) v rámci specifického cíle 3.3 „Podpora pořizování a uplatňování dokumentů územního rozvoje“. Termín ukončení příjmu žádostí je 31. 3. 2017.

V rámci SC 3.3 IROP jsou příjemci **podpory obce s rozšířenou působností**, které mohou získat finanční prostředky na následující aktivitu:

1. **pořízení územních plánů** (včetně vybraných změn územních plánů),
2. pořízení regulačních plánů nenahrazujících územní rozhodnutí,
3. pořízení územních studií
 - zaměřených na veřejnou technickou infrastrukturu,
 - zaměřených na veřejnou dopravní infrastrukturu,
 - zaměřených na veřejná prostranství,
 - zaměřených na řešení krajiny.

Příjemci: Obce s rozšířenou působností

Dotace jsou propláceny ex-post. V této souvislosti upozorňujeme na nutnost si nárokovat do rozpočtů na rok 2017 finanční prostředky na tyto aktivity.

Dne 13. 5. 2016 byly vydány aktualizace specifických pravidel výzev pro žadatele a příjemce SC 3.3 IROP. Nejpodstatnější změnou bylo datum zahájení realizace projektu, které se nově váže na první právní úkon týkající se aktivit projektu, na které jsou vynaloženy způsobilé výdaje. Financovatelné jsou všechny uznatelné výdaje po 1. lednu 2014.

1. Územní plány (výzva č. 2 IROP)

Mezi podporované aktivity patří **zpracování územních plánů a zpracování vybraných změn územních plánů**. Územní plán nebo změnu územního plánu, financované v této výzvě, lze realizovat pouze pro území obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“). Není možné podporovat územní plány ostatních obcí ve správním obvodu ORP. Současně nemohou být podpořeny nové územní plány ORP, které měly územní plán financovaný z oblasti intervence 5.3 Integrovaného operačního programu, jestliže dosud neuběhla pětiletá doba udržitelnosti projektu z IOP. Zpracování změny územního plánu podpořeného z oblasti intervence 5.3 IOP v době udržitelnosti není v rozporu s podmínkami udržitelnosti projektu.

Změna územního plánu podpořená ze SC 3.3 IROP musí vyplývat z územní studie, zaměřené na veřejnou infrastrukturu

nebo na řešení krajiny. Způsobilými výdaji jsou pouze změny ve vazbě na tyto územní studie. Pořízení změn územních plánů bude podpořeno jen v případě, že z územní studie, zaměřené na veřejnou infrastrukturu nebo na řešení krajiny, vyplývá nutnost změny územního plánu.

Financování:

Celková alokace: 630 mil. Kč

Evropský fond regionálního rozvoje: 85 %

Státní rozpočet: 5 %

Příjemce: 10 %

Minimální výše celkových způsobilých výdajů u územních plánů je 300 000 Kč a u změn územních plánů je 250 000 Kč. Maximální výše způsobilých výdajů není stanovena.

2. Regulační plány (výzva č. 3 IROP)

Podpora pořízení regulačních plánů se týká jen regulačních plánů z vlastního podnětu obce s rozšířenou působností nenahrazující územní rozhodnutí. Jeden projekt může zahrnovat více regulačních plánů, jednotlivé regulační plány v rámci projektu nemají finanční limity.

Regulační plány, financované v této výzvě, lze realizovat pouze pro území ORP. Není možné podporovat regulační plány ostatních obcí ve správním obvodu ORP.

Financování:

Celková alokace: 235,2 mil. Kč

Evropský fond regionálního rozvoje: 85 %

Státní rozpočet: 5 %

Příjemce: 10 %

Minimální výše celkových způsobilých výdajů je 200 000 Kč. Maximální výše způsobilých výdajů není stanovena.

3. Územní studie (výzva č. 9 IROP)

V případě podpory pořízení **územních studií** je nutné dodržet následující specifická kritéria:

- Územní studie, zaměřené na veřejnou infrastrukturu, musí splňovat alespoň jedno z těchto kritérií:
 - územní studie je zpracovaná na akci **veřejné technické infrastruktury** ve vazbě na transevropské energetické sítě (TEN-E) nebo na záměry vyplývající z politiky

územního rozvoje (PÚR) na území správního obvodu obce s rozšířenou působností (ORP),

- územní studie je zpracovaná na akci **veřejné dopravní infrastruktury** ve vazbě na transevropské dopravní síť (TEN-T) nebo na záměry vyplývající z PÚR na území správního obvodu ORP,
- územní studie je zpracovaná na **veřejná prostranství** (v souladu s územními plány) pro vybrané území správního obvodu ORP.
- Územní studie, zaměřené na **řešení krajiny**, musí splňovat následující kritérium:
 - územní studie řeší krajinu podrobně ve všech souvislostech ve vazbě na zelenou infrastrukturu, Adaptační strategii EU, protipovodňovou ochranu a Evropskou úmluvu o krajině a **zpracovává se pro celé území správního obvodu ORP**.

Odbor územního plánování MMR připravil ve spolupráci s MŽP metodický návod k zadání územní studie krajiny, který je k dispozici např. na: <http://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Stanoviska-a-metodiky/Stanoviska-odboru-uzemniho-planovani--MMR/3-Uzemne-planovaci-podklady-a-jejich-aktualizace>.

Dále Odbor územního plánování MMR připravil i metodický návod pro pořízení a zpracování územních studií veřejných prostranství, který lze nalézt např. na: <http://www.ur.cz/images/8- stanoviska-a-metodiky/32-uzemni--studie-ve-rejneho-prostranstvi-03112015.pdf>.

Územní studie financované v této výzvě lze realizovat v celém území správního obvodu obce s rozšířenou působností, ale žadatelem je vždy pouze ORP – **ostatní obce mohou uzavřít s ORP smlouvu o spolupráci**. Jeden projekt může zahrnovat více územních studií, jednotlivé územní studie v rámci projektu nemají finanční limity.

Financování:

Celková alokace: 450 mil. Kč

Evropský fond regionálního rozvoje: 85 %

Státní rozpočet: 5 %

Příjemce: 10 %

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Minimální výše celkových způsobilých výdajů je 200 000 Kč. Maximální výše celkových způsobilých výdajů není stanovena.

Aktivita ze SC 3.3 je možné podpořit také prostřednictvím specifického cíle 4.1 „Posílení komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zvýšení kvality ve venkovských oblastech a aktivizace místního potenciálu“, výzva „Komunitně vedený místní rozvoj – dokumenty územního rozvoje“. Projekty jsou vybírány místní akční skupinou, která má schválenou strategii komunitně vedeného místního rozvoje (strategie CLLD). Příjemce se podílí na spolufinancování projektu 5 % z vlastních prostředků. Ve výzvě může být příjemcem pouze obec s rozšířenou působností. Výzva z tohoto specifického cíle se zaměřením na dokumenty územního rozvoje byla vyhlášena dne 26. 8. 2016 (výzva č. 45 IROP). Celková alokace výzvy je 100 mil. Kč. Oprávnění žadatelé jsou subjekty, které realizují projekty v rámci SCLLD na území MAS, kategorie příjemců vychází z jednotlivých specifických cílů IROP. Ukončení příjmu žádostí o podporu je 31. 10. 2022.

Centrum pro regionální rozvoj (CRR) zajišťuje z pozice zprostředkujícího subjektu administraci IROP včetně poskytování informací žadatelům. S dotazy se lze i nadále obracet na řídicí orgán IROP, nebo na odbor územního plánování MMR (kontaktní osoby: Ing. Ilona Kunešová, tel.: 224 862 277, e-mail: ilona.kunesova@mmr.cz nebo Ing. Eva Fialová, tel.: 224 862 353, e-mail: eva.fialova@mmr.cz). Žádosti jsou přijímány elektronicky prostřednictvím systému MS2014+ (<https://mseu.mssf.cz/>).

Bližší informace lze nalézt na <http://www.dotaceeu.cz/irop>.

Věříme, že na úseku územního plánování využijete výše popsaných možností financování z fondů EU na pořízení dokumentů územního rozvoje ze SC 3.3 IROP. Jsme potěšeni, že řada obcí již tuto možnost využila a řada dalších připravuje podání žádosti. Jedná se o možnost financování, která se s největší pravděpodobností již v dalším programovém období po roce 2020 nebude opakovat, proto je v zájmu efektivní role územního plánování naprosto klíčové tuto příležitost nepromarnit.

Ing. Eva Fialová
Ing. Ilona Kunešová
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj

ENGLISH ABSTRACT

Subsidies for the elaboration and use of spatial development documents from the Integrated Regional Operational Programme, by Eva Fialová & Ilona Kunešová

The deadline for applications following calls for spatial plans, alterations to these, regulatory plans and planning studies within the specific objective 3.3. of the Integrated Regional Operational Programme, concerning the elaboration and use of spatial development documents, is approaching. These applications must be submitted by 31 March 2017.

ZAHRADNĚ ARCHITEKTONICKÉ A KRAJINÁŘSKÉ SOUVISLOSTI HROMADNÝCH OBYTNÝCH SOUBORŮ Z 2. POLOVINY 20. STOLETÍ

Anna Magni

V textu zaměřeném na zahradně architektonické a krajinářské aspekty hromadných obytných souborů¹⁾ ze 60. až 80. let 20. století nahlížíme novým způsobem na vztah obytné zástavby a prvků zastupujících přírodu a krajinu v urbánním prostoru. Na základě analýz vybraných objektů, rozhovorů s autory sídlišť a především vlastních terénních průzkumů přibližujeme různé způsoby práce s vegetací a volným prostorem v sídlištích. Shledáváme na jedné straně absenci tradičních městských prostorů, jakými jsou ulice, náměstí, dvory nebo parky, na druhé straně si všímáme nového typu kontinuálního „zeleného sídlištního prostoru“ a jeho modifikací. V tomto kontextu mluvíme o konceptu tzv. městské krajiny. Výsledované případy zobecňujeme a v textu představujeme šest základních typů obytných souborů podle vztahu zástavby a krajiny.²⁾ Předložená typologie může najít využití při dalším nakládání s exteriérem hromadných obytných souborů, ale je také užitečná pro „pouhé“ porozumění sídlištnímu zelenému prostoru.

Úvod

S hromadnou bytovou výstavbou z 2. poloviny 20. století jako vyústěním (zjednodušených) meziválečných teorií modifikovaných na našem území socialistickým státním zřízením (vyjma krátké poválečné etapy) se stále pojí mnoho zažitých představ s (často) negativním podtextem. Vžilo se pro ni hanlivé pojmenování „králíkárny“, běžně se v souvislosti se sídlišti z 60. až 80. let používají přívlastky „monotónní“ a „uniformní“, nezdá se se setkáváme s výrazem „panelová nebo sídlištní šed“. Přitom dnes, s odstupem 25 let od posledních dokončených panelových domů v sídlištích shledáváme, že původní šedá surových panelů bývá překryta současnými barevnými vrstvami, a především, že z pohledu chodce i z ptačí perspektivy se většina sídlišť jeví jako území výrazně zele-

ná. V následujícím textu se pokusíme podívat na česká sídliště vybudovaná od 60. let do roku 1989 z méně obvyklého, zahradně architektonického pohledu, který vzhledem k rozloze a poloze mnoha obytných souborů bude hraničit s přístupem krajinářským. Zajímá nás bude především, s jakým typem veřejných prostorů se v nich setkáváme, jaký je poměr prostorového uspořádání sídlišť k tradičnímu městu, zda zde vznikla nová urbánní struktura a jakou úlohu v ní hraje zahradní a krajinářská tvorba.

Metodika

Obsáhlý pramenný materiál, sestávající především z primárních literárních zdrojů a také z informací získaných během rozhovorů s některými autory sídlišť³⁾, byl pro účely předkládané-

ho textu zpracován metodou historicko-komparační, která velmi dobře umožňuje zachytit vývoj v urbanismu a architektuře v širším společenském i politickém kontextu a charakterizovat specifika hromadných obytných souborů. Zahradně architektonické a krajinářské aspekty sídlišť jako stěžejní téma byly analyzovány v závislosti na urbanistické struktuře a architektonických vlastnostech, které tvoří jejich pevný fyzický rámec. Základním pracovním postupem analýz bylo vytipování reprezentativních obytných souborů⁴⁾, analýza dostupných dobových dokumentů a především vlastní terénní průzkumy, které podstatně přispěly k hlavním výsledkům prezentovaným v následujícím textu.

- 1) Pojem hromadný obytný soubor chápeme jako soubor staveb primárně určených hromadnému bydlení rozmístěných podle různých urbanistických principů na pozemcích veřejně přístupných, kde nezastavěné plochy mají významný podíl na celkové rozloze a plní funkce, které jsou doplňkové funkci bydlení. Termíny obytný soubor či sídliště užíváme ve stejném významu.
- 2) Krajinou v tomto textu rozumíme volné, nezastavěné plochy hromadného obytného souboru, které jsou zahradně architektonicky či krajinářsky pojednány. Jinými slovy jde o plochy s prvky zastupujícími přírodu (tedy v první řadě vegetaci, ale také vodu, terén, neživé materiály) přítomné v urbánním prostředí sídlišť.
- 3) Autorka v letech 2011 a 2012 vedla volné rozhovory s architektky (s Jiřím Lasovským – autorem koncepce pražského Jižního Města, Václavem Václavem z Ateliéru 7 – spoluautorem pražského Jihozápadního Města a Vítkorem Rudišem – spoluautorem brněnské Lesné a Líšně), se zahradními a krajinářskými architektky (s Ivarem Otrubou, který navrhl exteriér brněnských souborů Juliánov a Řečkovice, s Drahoslavem Šonským, který se ve sledovaném období sídlišti zabýval v průhonickém Výzkumném a šlechtitelském ústavu okrasného zahradnictví a s Davidem Mikoláškem) a s výtvarným umělcem Kurtem Gebauerem, tvůrcem několika rozsáhlých výtvarných realizací pro sídlištní exteriér.
- 4) Výběr souborů byl realizován kombinací více postupů: zkoumány byly soubory nejčastěji recenzované v dobovém tisku doplněné o příklady z města Zlína s tradicí modernistické výstavby, jež vzhledem k dobové cenově publikovány prakticky nebyly, a dále soubory doporučené a zmíněné během rozhovorů s autory (viz poznámka 3). V dalších krocích byla selektována sídliště s výrazným zahradně architektonickým či krajinářským pojetím, jež plynulo buď z popsané a publikované koncepce autorů, nebo (a současně) se čitelně jevílo při terénním průzkumu.

Výsledky

Podmínky poválečné bytové výstavby

Do prvních let po 2. světové válce vstupuje Evropa s naléhavou potřebou nových bytů a zatímco v západních státech začíná období intenzivní výstavby bezprostředně po roce 1945, v našich podmínkách počet dokončených bytů výrazněji stoupá až po polovině 50. let. Změnu v přístupu k nezastavěnému prostoru jako významnému předpokladu pro pozdější sídlištní éru předznamenávají již na přelomu 40. a 50. let pojmy „životní prostředí“ nebo „socialistické životní prostředí“, objevující se u nás v oficiálních projevech a úvodních textech časopisu *Architektura ČSR* (viz úvod ročníku IX, 1950). Podobně jako celá architektonická a urbanistická tvorba v této době mají silný ideologický obsah. Ilustrují změnu měřítka v záběru specialistů, věnujících se plánování prostoru a nově se orientujících na široké prostorové vztahy. (V této souvislosti je také zaveden nový pojem územní plánování [1].) Podmínky pro téměř neomezené nakládání s územím připravily nové poměry ve vlastnictví půdy po znárodnění a usnadnilo jej rovněž centralizované plánování v již socialistickém Československu. Významným mezníkem se po odklonu od socialistického realismu a celkovém uvolnění poměrů v závěru 50. let stává *Usnesení ÚV KSČ z března 1959 k řešení bytového problému v ČSSR do roku 1970*. Obsahuje rozhodnutí o tom, že se budování bytů stane jedním z nejvýznamnějších zájmů státní hospodářské politiky. Zavádí se mimo jiné nové způsoby podpory i organizace ve stavebnictví a zcela nový je princip tzv. komplexní bytové výstavby. Zahrnuje soustavu standardů, normativů a technicko-hospodářských ukazatelů, udává požadavky na vybavenost⁵⁾ včetně zeleně nebo např. uměleckých děl ve veřejném prostranství.

Vývoj vztahu zástavby a „krajiny“ od 60. do 80. let 20. století v České republice

Bytová výstavba nastávajících 60. let, charakterizovaných jako období **uvolněnějších urbanistických struktur**, v mnoha ohledech vybočuje z průměru. Její odlišnost můžeme interpretovat spolu s P. Pelčákem jako výsledek opětovného zaměření architektů na aktivní vytváření prostoru [8] a také jejich **reflektování vlastností lokality**. Území pro nové obytné soubory jsou nyní vyhrazována na předměstích mimo souvisle zastavěnou část města a tak dobré výsledky můžeme přičítat rovněž nutnosti vypořádat se nějakým způsobem s omezením na stanovišti. Některé příklady sídlišť dokládají velmi uvědomělou práci s přírodními prvky, původní vegetací nebo terénem, tedy svědčí o **nově pojímaném vztahu k místu či ke krajinnému kontextu**. Ojedinělé je např. začlenění řeky a odstaveného říčního koryta do prostoru sídliště v pardubických Polabinách.⁶⁾ Vodní plochy a jejich břehy byly v době vzniku směrného územního plánu chápány jako prostředek pro zlepšení prostředí města po stránce estetické i rekreačních příležitostí a kontakt s přírodním prostředím v kontextu města byl zprostředkován různými formami: podél toků jsou uvnitř sídliště vedeny vycházkové trasy navázané na historické jádro města, z pěších mostů přes slepé rameno se otevírá poutavý výhled do nitra lužní krajiny s vodním ptactvem. Přejít mezi zastavěnou plochou a vodními toky vytváří pásy i celé víceetážové porosty dřevin lužního charakteru a charakteristické druhy přechází hlouběji do sídliště jako solitéry nebo menší skupiny. Jiným příkladem zpracování krajinného kontextu a zasazení sídliště do terénu, jenž se původně jevil jako výrazný limit využití území, je brněnské sídliště Lesná.⁷⁾ Reprezentuje zcela koncept „bydlení v přírodě“, jenž zde autoři navrhli ovlivnění nedávnou

návštěvou finského obytného souboru Tapiola. Rozdíl mezi oběma tkví ale v tom, že finské sídliště bylo pečlivě dům po domě zasazeno do již existující přírody (jehličnatého lesa s malebnými balvany), kdežto v Lesné zástavba vznikla na „planýrce“ a „příroda“ zde byla uměle vytvořena.⁸⁾ Přesto autoři maximálně zhodnotili potenciál místa pro naplnění vytyčeného konceptu, když využili Tzv. Čertovu rokli s původním porostem a s minimem zásahů ji upravili jako přírodní centrum sídliště, okolo kterého do terénu po vrstevnicích zasadili deskové domy. Tento úspěšný projekt již podle autora⁹⁾ nebyl nikdy, přinejmenším v Brně, zopakován.

Zatímco 60. léta přinesla množství realizací, které můžeme ve vztahu k volnému, nezastavěnému prostoru a práci s ním charakterizovat jako experimentální, následující dekáda je aplikací principů komplexní bytové výstavby ve velkém rozsahu poznamenána spíše negativně. V polovině 70. let vrcholí množství dokončených bytů, od 70. až do 80. let vznikají největších sídlištní realizace. Za všechny jmenujme příklad pražského Jižního Města, jednoho ze tří nových pražských měst, jež je pro 70. léta příznačné nejen svým měřítkem. Na základě lokalizace, formulování zadání i výsledků prvního kola soutěže v roce 1966 mohl vzniknout dojem, že půjde o komplexně pojatý obytný celek se vztahem ke krajinnému kontextu. Vítezný návrh kolektivu J. Krásného následovaný roku 1968 podrobným územním plánem¹⁰⁾ nese znaky poměrně citlivého krajinářského přístupu k velkému územnímu celku: centrum každého ze čtyř obytných souborů (každý pro 16,5–19,5 tisíc obyvatel) bylo umístěno v nejvyšších polohách zvlněného terénu s parkem v těžišti. Tvořily je výškové budovy, od nichž se zástavba směrem k okrajům snižovala a rozvolňovala a přecházela do okolních příměstských lesů. Soubor byl organizován nejen terénem, jehož gradaci zrcadlila výšková gradace centra, ale i krajinářskými osami, z nichž

5) Samotný princip obytných souborů s vlastní vybaveností, jež doplňuje hlavní funkci bydlení, je v řadě našich měst, až na výjimky některých meziválečných realizací a sídlišť z 50. let, nový.

6) Projekt sídliště Polabiny pro 25 000 obyvatel vznikl mezi lety 1959 a 1970, realizace proběhla v pěti etapách v letech 1961 až 1975. ÚPD vycházela z vítězného soutěžního návrhu ing. arch. Krásného, autory směrného a podrobného územního plánu byli M. Návesník a L. Potůček (1959).

7) Sídlíště Lesná je dílem F. Zounka, V. Rudiše, L. Voláka a M. Dufky, vzniklo v letech 1962–1970 a bylo dimenzováno pro 20500 obyvatel.

8) Další rozdíl byl v hustotě zástavby, která činila v Tapiole 50 a v Lesné 200 obyvatel na hektar.

9) Podle rozhovoru autorky textu s V. Rudišem z června 2012.

10) Podrobný územní plán vypracoval J. Krásný, J. Lasovský, M. Řihošek.

jedna procházela jeden kilometr dlouhým parkem a druhá směřovala z centra na jih k Miličovskému lesu. O promyšlenosti volného prostoru a zájmu o detail svědčí také menší soutěže na vybavení dětských hřišť (1970) i to, s jakou intenzitou se autoři věnovali vizualizaci představ o podobě centrálního parku. Ve skutečnosti ale téměř nic z původní koncepce nebylo realizováno. Podobný osud stihl v 70. letech i později mnoho dalších souborů, neboť tehdejší ekonomické a organizační možnosti stačily pouze na výstavbu bytů, zatímco stavby objektů vybavenosti a úprava parteru se oproti nim fatálně opožďovaly a nebyly mnohdy dokončeny ani do závěru sledovaného období. Také mnoho menších sídlišť, vznikajících ve stínu nových pražských měst se vyznačuje nízkou kvalitou venkovního obytného prostředí. Vysvětlení můžeme hledat v tlaku norem a standardů komplexní bytové výstavby, které podle autorů rozsáhlých výzkumů ze 70. let zaměřených na „sídlištní zeleň“⁽¹¹⁾ degradují volné plochy sídlišť do role toho, co zbude po umístění nezbytných staveb, dopravních a technických zařízení a jsou v sídlištním jediným, co vzniká zcela pasivním způsobem [7], [10]. Přesto mezi mnoha soubory s volnými plochami zbytkového a roztržitého charakteru najdeme i krajinářsky a zahradně architektonicky cenné realizace, za kterými stojí výrazné osobnosti: Neobvyklou a invenční koncepci sídlištního exteriéru např. realizoval v 70. letech v brněnských Řečkovcích⁽¹²⁾ zahradní architekt Ivar Otruba. Pásky volného prostoru mezi domy pojednal v duchu Českomoravské vrchoviny, kam z těsného sousedství sídliště míří železniční trať. Náladu Vysočiny navodil výsadbami jehličnanů (borovice černá, pokryvné druhy jalovce) a jeřábů a podtrhl ji seskupeními oblých balvanů.

Na přelomu 70. a 80. let vyvstávají v diskusi o obytných souborech mnohá nová témata, která dosud stála na okra-

ji zájmu anebo úplně mimo pozornost odborníků. Ilustrují jednoznačný posun od kvantitativních hledisek ve výstavbě bytů (tedy od úkolu samotného základního zajištění bydlení co nejrychleji a v nejvyšším počtu) směrem k zájmu o kvalitu bydlení v interiéru a exteriéru, do popředí se dostává téma „sídlištní parter“⁽¹³⁾, nový je problém ekologizace, mluví se o vztahu k místu. Na mnoho ze soudobých problémů hledá doslova za pochodu odpověď kolektiv autorů Jihozápadního Města v čele s Ivo Obersteinem. Od roku 1968, kdy proběhla soutěž na ideové urbanistické řešení, přichází v postupně budovaných obytných čtvrtích⁽¹⁴⁾ s novými variantami, které se projevují v sevřenější urbanistické kompozici, v reflexi okolí, v zahradně architektonickém a výtvarném detailu a dalších vlastnostech. Zpochybňují také některé principy, na nichž je bydlení podle Athénské charty založeno, když na sklonku 80. let dospívají k modifikacím tradičního městského bloku, náměstí, promenád. Volné nezastavěné plochy, vegetace a všechny další zahradně architektonické prostředky ovšem (v duchu hlavních principů funkcionalistické architektury) stále hrají v jejich řešeních zásadní roli. V úplném závěru vymezeného období, s koncem éry socialistické výstavby se tedy setkáváme s velice různými koncepcemi: vedle uzavřených kompozic s propracovanými zahradně architektonickými formami (nejen vegetace) jsou jiné velké sídlištní celky příznačně spíše svými rozdrobenými venkovními plochami, poznamenané nízkou úrovní provedení a nezřídka s nedokončeným parterem.

Typologie obytných souborů podle vztahu zástavby a krajiny

Výše popsané, ale i další obytné soubory koncipované na základě modernistických zásad a realizované od 60. let jsou založeny na specifickém vztahu

krajiny a zástavby, který je v rozporu s tradičním vztahem obojího v historických městech. V době masivní výstavby sídlišť již neexistuje důvod vůči krajině a přírodě se vymezovat, prvky zastupující přírodu v těsné blízkosti s bydlením jsou naopak nositeli žádoucích hodnot. Hranice mezi městem jako organizovanou kulturní formou a volnou krajinou se v závislosti na růstu měst a boření městských hradeb od 19. století rozostřuje, město se prostřednictvím předměstí šíří do krajiny a obojí se prolíná. Na konci 19. století se v souvislosti s popsávanými změnami poprvé v literatuře a umění objevuje do té doby protismyslný výraz **městská krajina** [5] a v současnosti je již běžně užíván⁽¹⁵⁾ pro „spojení městské tkáně s fragmenty krajiny“ [11]. V tomto kontextu v sídlištních pozorujeme absenci tradičních městských prostorů, jakými jsou ulice, náměstí, vnitrobloky. Funkci náměstí částečně supluje centra občanské vybavenosti, někdy jsou vymezovány parky, v některých případech a především později v 80. letech pod vlivem nastupující postmoderny a prvních kritických ohlasů na sídliště jsou navrhována sevřenější uspořádání obytných domů upomínající bloky s prostory uvnitř a vně. Prostupnost a souvislost zelených nezastavěných ploch je ovšem zachována až do konce éry sídlišť na začátku 90. let.

Hromadné obytné soubory můžeme pokládat za vyvrcholení popsávaných změn ve vztahu města a krajiny i za městskou krajinu v pravém slova smyslu. V jeden organický celek je v nich propojeno dříve neslučitelné: **Město**, jež je v sídlišti reprezentováno městským způsobem bydlení ve vícepodlažních domech a dalšími stavbami a zařízeními, a **krajina**, kterou představuje plynoucí zelený prostor prostupující sídlištěm bez ostrého vymezení vůči okolí. Pokud se na sídliště podíváme optikou městské krajiny detailněji,

11) Uplatnění zeleně v nových obytných souborech se mezi lety 1974 a 1979 zabývali na poli Výzkumného a šlechtitelského ústavu okrasného zahradnictví v Průhoncích D. Šonský, V. Souček a V. Štencel.

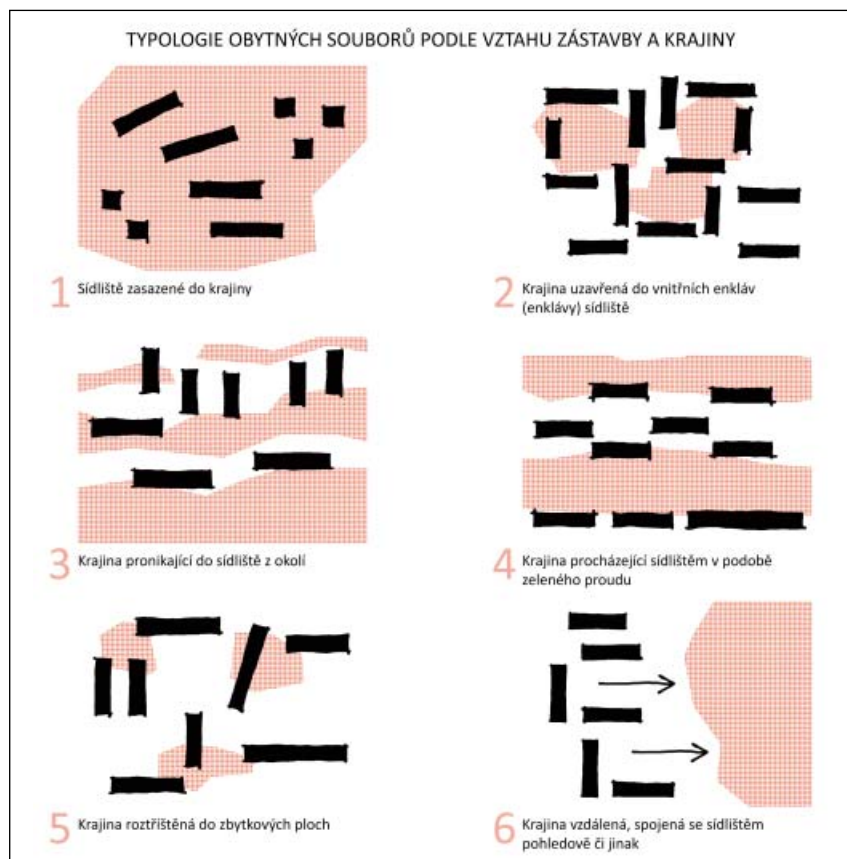
12) Sídlíště pro 8000 obyvatel bylo postaveno v letech 1970–1977 podle projektu Pavla Krchňáka.

13) Výmluvné jsou tituly článků 6. čísla časopisu Architektura ČSSR z roku 1981 věnovaného městskému parteru: Jak dál s parterem nových obytných souborů; Parter, základní prvek městské krajiny, nebo např. Problém monotónie bytových domů a z nich utvářených celků (Architektura ČSSR, 1987), Humanizace sídlišť (Architektura ČSSR, 1988) a další.

14) Realizace jednotlivých souborů Nové Butovice, Lužiny, Stodůlky a Velká Ohrada proběhla postupně mezi lety 1978 a 1991. Podrobný územní plán Jihozápadního Města z roku 1974 počítal s 80 tisíci obyvateli, společně s dodatečně plánovaným souborem Jihozápadního Města II měl tento celek pojmout 130 tisíc obyvatel.

15) Přehled o městské krajině jako ústředním tématu v různě zaměřených výzkumech přináší např. text H. Janniére a F. Pousina [6].

TYPOLOGIE OBYTNÝCH SOUBORŮ PODLE VZTAHU ZÁSTAVBY A KRAJINY

můžeme vymezit několik základních modelů, charakterizujících vztah mezi zástavbou a přírodními či krajinnými prvky a způsob jejich propojení. Předkládaná typologie se zaměřuje na převládající, pro sídliště příznačné zahradně architektonické vlastnosti, kterými lze vystihnout tvář celého obytného souboru. Jde o znaky v mnoha případech čitelné již z letectvého pohledu, částečně souvisejí s urbanistickým rozvržením. V případech jiných jsou ale založené na kvalitativních vlastnostech „zelených skvrn na mapě“, mohou být obsaženy v materiálovém a rostlinném detailu a čteme je až při přímém průzkumu. Typologie obytných souborů podle vztahu zástavby a krajiny představuje základní typy, které dále mohou být rozváděny do větších podrobností a jsou zobecněním ve skutečnosti složitějších kombinací a modifikací. V jednom souboru bychom mohli na různých úrovních podrobnosti rozlišit více typů současně (např. v pražských Ďáblicích, Bohnicích, ad.), ovšem vybíráme nejcharakterističtější a nejvýraznější, který se většinou také kryje s čitelností a srozumitelností

chodcům a uživatelům prostoru.

1. Jako první model jmenujme **sídliště zasazené do krajiny**, ať už existující či nově vytvořené. Vyznačuje se (zdánlivě) všeprostupujícím zeleným prostorem, v nejzřetelnější podobě jej nalezneme v brněnské Lesné či zlínských Jižních Svazích.
2. Jiným modelem je **krajina uzavřená do vnitřních enkláv** nebo jedné centrální enklávy uvnitř sídliště. Stává se charakteristickým urbanistickým motivem pozdních realizací, jako např. v Lužinách a Velké Ohradě v Severozápadním Městě v Praze, v souborech Košutka a Vinice náležejících do tzv. Severního Města v Plzni nebo v rovněž pražském sídlišti Barrandov. Vnitřní zelené enklávy najdeme ale také dříve: v ostravských Fifejdách z přelomu 60. a 70. let zalomené deskové domy ohraničují plochy, kde se v terénu značí předchozí důlní činnost. Jeden z polouzavřených vnitřních prostorů posloužil výtvarnému umělci Kurtu Gebauerovi ke ztvárnění fantastické „Minikrajiny“.
3. Krajina může do sídliště **pronikat**

z okolí, jak je tomu v již popsaných pardubických Polabinách. Ve větším měřítku je přechod od krajiny směrem do jádra města ztvárněn v sídlišti Moravské Předměstí v Hradci Králové. Ve městě s tradicí územního plánu založeného na zelených klínech a zeleném prstenci je menší zelený klín vložen také mezi jednotlivé okrsky zmíněného sídliště: směrem od předměstské obce má podobu širokého zeleného pásu a blíže k centru, s výhledy na věže starého města, se mění v rušnou městskou tepnu s linií stromů.

4. V některých sídlištích se výrazně projevuje ať už z nadhledu či z úrovně chodce **zelený proud** probíhající celým souborem, jako např. v brněnských Řečkovcích, pražských Ďáblicích nebo v pražském sídlišti Novodvorská. Neobvyklý příklad nalezneme ve 4. obvodu ostravské Poruby, kde široký zelený pás navazuje na osu 1. obvodu z 50. let a o něco pozdějšího 3. obvodu. Zelený proud je zde modifikací a pokračováním velkorysé osy – multifunkční městské třídy ve stylu socialistického realismu. Jiné řešení bylo realizováno v Severní Terasě v Ústí nad Labem: centrální park situovaný v podélném směru uprostřed souboru citlivým způsobem kopíruje reliéf říčních teras.
5. Poměrně častý je model, ve kterém nepřevažuje žádný z výše popsaných typů, ve kterém nečteme žádný převládající a charakteristický typ prostoru a kde je krajina, tedy v našem pojetí plocha pojednaná zahradně architektonicky ztvárněnými přírodními (živými i neživými) prvky, **roztržštěná do zbytkových ploch**. Za všechny jmenujme brněnské Vinohrady, Bohunice a Starý Lískovec.
6. Ojedinelým, ale o to více invenčním a pro další nakládání s exteriérem sídlišť inspirativním modelem je takové ztvárnění volných ploch sídliště, které odkazuje ke **krajině fyzicky vzdálené, se sídlištěm pohledově či jinak spojené**. Takto jsou pojaty brněnské Řečkovice anebo starší sídliště Juliánov¹⁶⁾ nesoucí rukopis stejného zahradního architekta.

16) Juliánov, jedno z prvních brněnských panelových sídlišť vzniklo v letech 1960–1965 podle projektu Pavla Křehňáka z roku 1959. Na terénních a sadových úpravách se kromě I. Otruby podíleli M. Šíkl a J. Kuchtíček.

Závěr

Nyní, po staletích vymezování se vůči volné krajině a přírodě, jsme konfrontováni s důsledky postupného otevírání a zvětšování měřítka. Na jedné straně můžeme pociťovat blízkost i hojnost dřívě ve městech nedostupných přírodních elementů, na straně druhé jsme v sídlištích vystaveni nové prostorové struktuře zcela odlišné od tradiční typologie městských prostorů s kořeny ve starověké antice. Zatímco první z vlastností je i dnes nejčastěji oceňována a hodnocena kladně, nová prostorová struktura stále vzbuzuje polemiku. Otevřený prostorový systém jako v dějinách evropské městské kultury poměrně nové schéma zatím zůstává terčem kritiky. V tomto bodě spatřujeme dosud nezhodnocený potenciál a do budoucna výzvu pro zahradní a krajinářskou architekturu. Tam, kde urbanismus a architektura nedokázaly venkovní prostor dostatečně a obyvatelům srozumitelně uspořádat a nenabídnout ani modely využívání, otevírají se dodatečně široké možnosti pro zahradně architektonické a krajinářské zásahy. Na základě již dobře prozkoumaných zásad fungování tzv. „živého města“ a znalostí o základních lidských potřebách¹⁷⁾ (jakými jsou potřeba bydlení, rekreace, vyhledávání společnosti a navazování společ-

čenských kontaktů, atd.), ve spojení se základními sobě vlastními prostředky tvorby je podle nás tato profese schopna nabídnout alternativní řešení. Předložená typologie třídí vyskytující se pestrá řešení do přehlednějších základních typů a může sloužit jako vodítko pro postihnutí příznačných rysů venkovního prostoru, na něž lze v dalších zahradně architektonických návrzích navázat.

Článek vznikl na základě podpory při řešení projektu DG16P02H053; České zahradní umění a krajinářská architektura v kontextu evropského vývoje, který naplňuje tematickou prioritu TP 1.4. Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity, financovaného Ministerstvem kultury ČR.

Použité zdroje

- [1] DOSTALÍK, Jan. Environmentální myšlenky v počátcích českého územního plánování. *Lidé města*, Praha: Fakulta humanitních studií UK, 2011, roč. 13, č. 1, s. 87–104. ISSN 1212 -8112.
- [2] GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. 1. vyd. Brno: Nadace Partnerství – Program Partnerství pro veřejná prostranství a Jan Gehl, 2000. 202 s. ISBN 80-85834-79-0.
- [3] HEXNER, Michal – NOVÁK, Jaroslav. *Urbanistická kompozice*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 1996. 202 s. ISBN 80-01-01451-7.

- [4] HNILÍČKA, Pavel. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě rodinných domů*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství ERA, 2005. 131 s. ISBN 80-7366-028-8.
- [5] CHENET-FAUGERAS, Françoise. L'invention du paysage urbain. *Romantisme, revue du XIXe siècle*. [online]. 1994, roč. 83, č. 24. [cit. 2013-9-11]. S. 27–38. Dostupné na: <http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/roman_0048-8593_1994_num_24_83_5932>.
- [6] JANNIÈRE, Hélène – POUSIN, Frédéric. Paysage urbain: d'une thématique à un objet de recherche. *Strates* [online]. 2007 [cit. 2016-01-14]. Dostupné na: <<http://strates.revues.org/4953>>.
- [7] JELEN, Vladimír. Zkušenosti a tendence při plánování, projektování a realizaci vnějších prostorů v nových obytných souborech v ČSR se zaměřením na zeleň. In LOUDOVÁ, Jiřina. *Plánování nových obytných souborů v ČSSR a NDR*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav výstavby a architektury, 1984. 179 s.
- [8] PELČÁK, Petr. *Česká architektura 2008–2009*. Praha: Prostor – architektura, interiér, design, 2010. 287 s. ISBN 978-80-87064-04-7.
- [9] SCHMEIDLER, Karel. *Sociologie v architektuře a urbanistické tvorbě*. Vyd. 2. Brno: Z. Novotný, 2001. 292 s. ISBN 80-238-6582-X.
- [10] SOUČEK, Vladimír, – ŠONSKÝ, Drahoslav. *Zeleň v nových obytných souborech*. Průhonice: Výzkumný a šlechtitelský ústav okrasného zahradnictví v Průhoniciích, 1981. 118 s.
- [11] VERSTEEGH, Pieter (ed). *Méandres: penser le paysage urbain*. Genève: Presses polytechniques universitaires romandes, 2005. 192 s. ISBN 2-88074-623-X.

Ing. Anna Magni
Ústav zahradní a krajinářské architektury
Zahradnická fakulta
Mendelova univerzita v Brně

ENGLISH ABSTRACT

Garden architecture and landscape planning in the context of mass housing estates built in the second half of the 20th century, by Anna Magni

This article, focused on aspects of garden architecture and landscape planning in the context of the mass housing estate zones that originated between the 1960s and 1980s, takes a fresh look at the relation between housing construction and elements representing nature and landscape in urban settings. Based on an analysis of selected objects as well as interviews with those who designed these housing estates and my own field research in particular, this article comments on various ways of managing greenery and open vegetation in housing estates. On one hand, traditional urban constituents such as streets, squares, courtyards and parks are absent, while on the other, a new type of continuous green setting and modifications to this can be found in housing estate zones. In this context, the concept of urban landscape is discussed in this article. Examples are generalized in the form of six basic types of the relation between built-up areas and the landscape. This typology can be used for prospective management of the exterior of mass housing estates as well as for simple understanding of the green setting of housing areas.

17) Zde volně čerpáme z publikací Jan Gehla [2], Karla Schmeidlera [9] a dalších.

NĚKOLIK PŘÍSPĚVKŮ VYCHÁZEJÍCÍCH Z 20. CELOSTÁTNÍ KONFERENCE O ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ A STAVEBNÍM ŘÁDU

Ministerstvo pro místní rozvoj uspořádalo ve spolupráci s Ústavem územního rozvoje v listopadu 2015 v Ostravě jubilejní dvacátou celostátní konferenci o územním plánování a stavebním řádu.

Konference byla tematicky zaměřena zejména na hodnocení vývoje v oblasti územního plánování a stavebního řádu v uplynulých letech a byly na ní prezentovány příspěvky věnované mimo jiné přípravě novely stavebního zákona, problematice udržitelného rozvoje území, dotacím na územně plánovací činnost, Politice územního rozvoje ČR, Politice architektury a stavební kultury ČR a projektové dokumentaci.

Redakce U&ÚR požádala přednášející o textové zpracování příspěvků souvisejících s jejich prezentacemi tak, aby mohly v časopisu vyjít. Postupně nám byly doručeny čtyři příspěvky, které zde uvádíme. Všechny prezentace z konference jsou k dispozici na webových stránkách Ústavu územního rozvoje.*)

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A PROJEKTY SPOLEČNÉHO ZÁJMU

Zdeňka Fialová

Nařízení EU č. 347/2013, kterým se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě (dále jen „Nařízení“), stanovuje postupy pro určení projektů společného zájmu (dále jen „projekty PCI“), tedy projektů významných z celoevropského pohledu, a dále obsahuje soubor opatření, která usnadní a urychlí realizaci těchto projektů.

Hlavním důvodem pro vydání Nařízení bylo urychlení a zjednodušení procesu vydávání povolení k výstavbě energetických projektů. Seznam projektů, které byly uznány jako PCI, byl vydán jako Nařízení v přenesené pravomoci EU č. 1391/2013, kterým se mění Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 347/2013. Pro zařazení do unijního seznamu musely tyto projekty splnit celou řadu podmínek, zejména musely přinášet významný prospěch alespoň dvěma členským státům, přispívat k integraci a větší hospodářské soutěži, zlepšovat zabezpečení dodávek energie a vést ke snižování emisí oxidu uhličitého. Tento seznam je každé dva roky aktualizován.

Podle Nařízení si měl každý členský stát určit jeden vnitrostátní příslušný orgán, který odpovídá za usnadňování a koordinaci procesu udělování povolení pro projekty PCI. Evropské komisi bylo sděleno, že tímto orgánem je v České republice určeno Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“). Následně byl tento orgán ustanoven Usnesením vlády ČR č. 733 ze dne 10. 9. 2014. Pro zvýšení právní jistoty jsou pravomoci MPO jako koordinátora povolení procesů zakotveny v zákoně č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a to v jeho novelizaci provedené zákonem č. 131/2015 Sb., kde podle § 16 písm. o) je MPO mimo jiné příslušným orgánem k provádění opatření stanovených Nařízením, kterým se stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě.

Nařízení ukládá každému členskému státu, aby si pro usnadnění koordinace povolení procesů směřujících k vydání komplexního rozhodnutí zvolil jeden ze systémů upravených Nařízením, a to integrovaný systém, koordinovaný systém

nebo systém spolupráce. V návaznosti na tuzemské právní prostředí Česká republika zvolila systém spolupráce, podle něhož přijetí komplexního rozhodnutí koordinuje příslušný orgán, tedy MPO, na základě jednotlivých povolení procesů jiných příslušných orgánů.

Komplexním rozhodnutím se rozumí rozhodnutí nebo soubor rozhodnutí orgánu či orgánů členského státu, s výjimkou soudu či jiných soudních orgánů, které určují, zda má být předkladateli projektu uděleno povolení pro výstavbu energetické infrastruktury nebo pro realizaci projektu, aniž jsou dotčena jakákoli rozhodnutí přijatá v souvislosti se správním odvolacím řízením. Komplexní rozhodnutí je výsledkem povoleního procesu, který se skládá ze dvou fází:

- „postup před podáním žádosti“, který zahrnuje období mezi zahájením povoleního postupu a přijetím předložené dokumentace žádosti příslušným orgánem v orientační době dvou let.
- „zákonný povolení postup“, jenž zahrnuje dobu mezi datem přijetí podané dokumentace žádosti a vydáním komplexního rozhodnutí, která nepřekročí 1 rok a 6 měsíců.

*) www.uur.cz → Konzultační středisko ke stavebnímu právu → semináře → 2015

Vydání „komplexního rozhodnutí“, při zvoleném systému spolupráce sestává z více správních rozhodnutí (územního rozhodnutí o umístění stavby a případného stavebního povolení) nezbytných pro realizaci projektu PCI.

Doba trvání obou shora uvedených fází dohromady nepřekročí dobu tří let a šesti měsíců. V jednotlivých případech lze lhůty prodloužit, maximálně o 9 měsíců dohromady.

„Postup před podáním žádosti“ není v právním řádu ČR zakotven. Prozatím je řešen pomocí metodické příručky, která byla zveřejněna na webových stránkách MPO.

Pro účely stanovení začátku povolovacího postupu zašle předkladatel projektu příslušnému orgánu (MPO) písemné oznámení o projektu obsahující dostatečně podrobný popis. Do tří měsíců musí MPO toto oznámení uznat nebo projekt zamítnout z důvodů jeho „nezralosti“ pro povolovací postup.

Posouzení zralosti projektu probíhá ve spolupráci s dotčenými orgány, kterými jsou orgány mající postavení dotčeného orgánu v územním řízení a orgán příslušný k umístění stavby (PCI). Toto posouzení spočívá ve zhodnocení schopnosti projektu obstát v povolovacím procesu při dodržení lhůt stanovených Nařízením, tj. zda je projekt dostatečně rozpracován, a zda není v rozporu s územně plánovací dokumentací či požadavky použitelných právních předpisů. Uznáním zralosti je zahájen postup před podáním žádosti, jehož podstatou je určení rozsahu a podrobnosti dokumentace žádosti, stanovení harmonogramu povolovacího procesu a stanovení koncepce účasti veřejnosti obsahující informace o formách a časovém plánu zapojení veřejnosti a dotčených orgánů do povolovacího procesu. Celý proces vede MPO v úzké spolupráci s dotčenými orgány.

Tento postup je navrženo ukotvit na legislativní úrovni, a to změnou zákona č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, který je jedním z 34 novelizovaných předpisů, jež souvisejí s novelou stavebního zákona.

„Zákonný povolovací postup“ je podle současně platné legislativy zakotven zejména ve stavebním zákoně (zákon č. 183/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Je zahájen podáním žádosti o vydání územního rozhodnutí o umístění stavby a ukončen v některých případech vydáním stavebního povolení. Z hlediska lhůt je dále třeba přihlídnout k tomu, že případné vyvlastnění musí předcházet vydání stavebního povolení.

Vzhledem k zákonným lhůtám stanoveným pro vydání územního rozhodnutí a stavebního povolení s přihlédnutím k možnému vyvlastnění může být obtížné lhůty určené Nařízením pro „zákonný povolovací postup“ dodržet.

Z důvodu zajištění požadavků Nařízení je tedy žádoucí přijmout opatření též pro fázi zákonného povolovacího postupu. Ke zkrácení „zákonného povolovacího postupu“ přispěje právě připravovaná novela stavebního zákona, která zavádí „koordinované řízení“ zahrnující dnešní územní a stavební řízení vč. procesu posuzování vlivů na životní prostředí. Toto koordinované řízení bude pro PCI povinné, přičemž tato povinnost bude zakotvena ve shora zmíněné novele zákona č. 416/2009 Sb.

Nařízení prioritně neupravuje oblast územního plánování, nicméně je nutno brát v úvahu skutečnost, že pro případné změny územně plánovací dokumentace vyvolané povolovacím procesem pro PCI platí lhůta šesti měsíců, k čemuž významně přispěje připravovaná novela stavebního zákona, podle které PCI budou moci využívat zjednodušených postupů v této oblasti.

V prvním schváleném unijním seznamu (z října 2013) měla Česká republika zahrnuto celkem 9 následujících projektů:

Oblast elektroenergetiky

- PCI 3.11.1 Vnitrostátní vedení mezi místy Verněřov a Vítkov (V 487/V488: vedení 400 kV Verněřov – Vítkov, nové dvojité vedení 400 kV přestavěné z dvojitého vedení 220 kV (V223/V224), Nová rozvodna 420 kV Verněřov, Nová rozvodna 420 kV Vítkov)

- PCI 3.11.2 Vnitrostátní vedení mezi místy Vítkov – Přeštice (V490/V491: vedení 400 kV Přeštice – Vítkov, nové vedení 400 kV přestavěné z dvojitého vedení 220 kV (V221/V222), Nová rozvodna 420 kV Vítkov)
- PCI 3.11.3 Vnitrostátní vedení mezi místy Přeštice a Kočín (V 432/429: vedení 400 kV Přeštice – Kočín, zdvojení stávajícího vedení, Rekonstrukce a rozšíření rozvodny 420 kV Kočín)
- PCI 3.11.4 Vnitrostátní vedení mezi místy Kočín a Mírovka (V406/V407: vedení 400 kV Kočín – Mírovka, nové dvojité vedení, V 413“ vedení 400 kV Prosenice a Hradec východ, Smyčka stávajícího vedení V413 do rozvodny Mírovka, Rozšíření rozvodny 420 kV Mírovka)
- PCI 3.11.5 Vnitrostátní vedení mezi místy Mírovka a Čebín (V422/V421: vedení 400 kV Havlíčkův Brod – Čebín, zdvojení stávajícího vedení)

Oblast plynárenství

- PCI 6.1.1 Propojení Polsko – Česká republika mezi místy Libhošť (CZ) – Hať (CZ/PL) – Kedzierzyn (PL) – (projekt STORK II)
- PCI 6.4. Obousměrné propojení mezi Rakouskem a Českou republikou v místech Baumgarten (AT) – Reintal (CZ/AT) – Břeclav (CZ) – (projekt BACI)
- PCI 6.17 Spojení jižní části českého přepravního systému v bodě Oberkappel (AT) s rakouskou přepravní soustavou – (projekt OBERKAPPEL)

Oblast ropy

- PCI 9.4. Ropovod Litvínov (CZ) – Spargau (SRN), prodloužení ropovodu Družba – přeprava surové ropy ze systému Jižní větve od rafinerie Litvínov do rafinerie TRM Spargau, přes hranice ČR/SRN

Aktualizovaný unijní seznam (z listopadu 2015) přinesl určité změny. V oblasti plynárenství došlo k vypuštění projektu OBERKAPPEL (v původním unijním seznamu zařazen jako PCI 6.17 Spojení jižní části českého přepravního systému v bodě Oberkappel (AT) s rakouskou přepravní soustavou), neboť nedošlo k dohodě na rakouské straně. Dále byl nově do aktualizovaného unij-

ního seznamu zařazen plynovod Moravia (v seznamu označen PCI 6.1.12 Plynovod Tvrdonice – Libhošť, včetně modernizace kompresní stanice Břec-lav), jehož realizace je nezbytně nutná k zajištění plné funkčnosti polsko-čes-kého propojení (STORK II). V oblasti ropy došlo k rozšíření o ropovod TAL (v seznamu uveden jako PCI 9.6. TAL plus: zvýšení kapacity ropovodu TAL mezi Terstem (Itálie) a Ingolstadtem (Německo). Tento ropovod sice pro-chází pře území České republiky, zde

se však nepředpokládají žádné změny. V oblasti elektroenergetiky zůstal unij-ní seznam nezměněn.

Pro povolení a následnou realizaci všech záměrů, které mají status PCI, je stěžejní příprava v oblasti územního plánování. Vzhledem k tomu, že se jedná o záměry zvlášť významné, a to nejen z hlediska naší republiky, ale též z hlediska sou-sedních států, je nutné jejich potřeby zo-hlednit při přípravě základního nástroje územního plánování, kterým je Politika

územního rozvoje. Na tento dokument pak navazují jednotlivé územně pláno-vací dokumentace. Nicméně je třeba podotknout, že nelze podle příslušné územně plánovací dokumentace postu-povat, pokud není uvedena do souladu s následně schváleným nadřazeným do-kumentem. Proto právě Politika územ-ního rozvoje zde hraje nezastupitelnou úlohu. V tomto směru je stav uspokoji-vý, neboť všechny projekty z aktuálního unijního seznamu jsou zahrnuty v aktu-alizaci č. 1 Politiky územního rozvoje.

*Ing. Zdeňka Fialová
ředitelka Odboru stavební úřad
Ministerstvo průmyslu a obchodu*

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A UDRŽITELNÝ ROZVOJ ÚZEMÍ

Karel Maier

Co je udržitelný rozvoj území?

Všeobecně přijímaná definice udržitel-ného rozvoje říká, že rozvoj je udržitel-ný, pokud uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života budoucích generací [UN-WCED 1987]. Běžné je také pojetí tří pilířů udržitelného rozvoje: sociálního, eko-logického a ekonomického. Ve vztahu k území vycházíme z definice obsažené ve stavebním zákoně, kde je za udržitel-ný rozvoj území považován vyvážený vztah podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území (§ 18 odstavec 1 Stavebního zákona).

Z těchto východisek by mělo územní plánování vycházet, stanovit principy a z nich vyplývající dílčí cíle, jež má k zajištění udržitelného rozvoje sledo-

vat, a identifikovat nástroje, jimiž vládne a jež k uskutečnění principů a naplnění cílů lze použít. Tyto principy, cíle a ná-stroje pro jednotlivé pilíře udržitelného rozvoje aplikované do území se pokusi-me pojmenovat s využitím dvou zásad-ních dokumentů, Strategických rozvo-jových cílů přijatých členskými zeměmi OSN v minulém roce [UN 2015] a Praž-ské deklarace HABITAT III z letošního roku [UN, MMR 2016].

Udržitelné společenství – územní podmínky pro sociální soudržnost

Pro nadmístní / regionální úroveň požadu-jí Strategické rozvojové cíle OSN „pod-porovat pozitivní sociální a ekonomické vazby mezi městským, předměstským a venkovským územím prostřednictvím národního a regionálního rozvojového plánování“⁽¹⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 8]. Naplnění tohoto úkolu spočívá v pestré nabídce a dobré dosažitelnosti různých

druhů pracovních příležitostí, služeb vyš-šího občanského vybavení a příležitostí pro volnočasové aktivity. Některé obce nebo části regionu je vhodné specializo-vat a zaměřit jejich „nadmístní“ funkce pro větší okruh uživatelů. Ve venkovském území tak lze zajistit dosažitelnost občan-ského vybavení a pracovišť i z menších sídel. Toto vše lze podpořit v zásadách územního rozvoje vymezením ploch nad-místního významu a stanovením význam sídel v rámci požadavků na účelné a hos-podárné uspořádání území kraje.

Pro místní úroveň – obec nebo měst-skou část – lze vyjít ze Strategických rozvojových cílů OSN, kde se členské země zavázaly „do roku 2030 zajistit všeobecný přístup k bezpečným, inklu-zivním a dostupným veřejným prostranstvím a zeleni, zejména pro ženy a děti, starší osoby a osoby se zdravotním po-stižením“⁽²⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 7].

1) Support positive economic, social and environmental links between urban, peri-urban and rural areas by strengthening national and regional development planning“

2) „By 2030, provide universal access to safe, inclusive and accessible, green and public spaces, in particular for women and children, older persons and persons with disabilities.“

Obdobný požadavek se objevuje v Pražské deklaraci Evropského Habitatu III. Zde se pod bodem (d) Klíčových směrů řešení požaduje „[z]ajištění přístupných, bezpečných, inkluzivních a kvalitních veřejných prostorů a bezpečné dopravy [, které] podporuje rovnost ve městech, sociální soudržnost a lepší kvalitu života [...]“ [UN. MMR 2016]. Základním nástrojem pro prosazení tohoto požadavku je územní plán s veřejnými prostranstvími jako součástí jeho urbanistické koncepce a veřejně prospěšnými opatřeními, a regulační plán.

Dalším významným tématem územních podmínek pro sociální soudržnost je dostupnost a dopravní obslužnost. Strategické rozvojové cíle OSN v této souvislosti požadují „do roku 2030 zajistit pro všechny přístup k bezpečným, ekonomicky i fyzicky dostupným a udržitelným dopravním systémům, zlepšit bezpečnost dopravy, jmenovitě rozvojem veřejné dopravy, se zvláštní pozorností věnovanou potřebám osob ve zranitelném postavení, ženám, dětem, postiženým a seniorům“³⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 2]. Pražská deklarace v bodu (e) konstatuje, že „podpora zlepšení přístupu k základním službám umožňuje udržitelný růst a tvorbu pracovních míst, se zvláštním důrazem na posílení postavení žen a zlepšení rovnosti žen a mužů“ [UN. MMR 2016]. Územní plánování je potenciálně velmi účinným nástrojem pro zajištění pohodlné pěší dostupnosti základních zařízení občanského vybavení a veřejné dopravy a k fyzickému zpřístupnění zařízení vyššího občanského vybavení a pracovišť: územní plán by měl umístit plochy pro základní zařízení občanského vybavení v okruhu pěší dostupnosti z obytných ploch a vyšší občanské vybavení a významná pracoviště by měla být umístována v bezprostřední návaznosti na odpovídající veřejnou hromadnou dopravu.

Pro oblast bydlení požadují Strategické rozvojové cíle OSN „zajistit všem přístup k odpovídajícímu, bezpečné-

mu a dostupnému bydlení a základním službám“⁴⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 1]. Znamená to nabídnout široké spektrum bydlení pro všechny vrstvy obyvatel; jednotlivé typy bydlení by neměly vytvářet rozsáhlé sociálně homogenní celky, všechny různé formy bydlení musí poskytovat základní standard důstojného bydlení. K dosažení sociální rovnosti v území by měly být všechny typy obytného území vybavovány veřejnými infrastrukturami rovného standardu. Možnosti územního plánování pro dosažení těchto požadavků jsou omezené, nicméně existují: územní plán může specifikovat rozvojové plochy pro bytové domy a rodinné domy; regulační plán může v rámci obytných ploch stanovených pro rodinné domy vymezit pozemky o různé velikosti.

Strategické rozvojové cíle OSN dále požadují „do roku 2020 podstatně zvýšit počet měst a sídel, které přijaly a provádějí politiky a plány směřující k inkluzi“⁵⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 9]. Prevenci prostorové sociální segregace, zejména pak vzniku uzavřených enkláv („gated communities“) napomůže prostupnost obytného území pro pěší: pro ni územní plán zajistí prostupnost všech obytných území sítí veřejných komunikací – pěších cest nebo ulic. Významný pozitivní vliv na zajištění sociální inkluze má uspořádání veřejných prostranství jako navzájem propojeného a všem dostupného prostorového systému. Permanentní přítomnost lidí ve veřejných prostranstvích zajistí spontánní sociální kontrolu území a přispěje tak k jejich bezpečnosti. Intenzivního využití veřejných prostranství lze dosáhnout drobnou a pokud možno neostrou zmitostí jednotlivých funkčních ploch [Lynch 1984:265-271]; v jednotlivých plochách s rozdílným využitím by pak měla být zastoupena co nejrozumnější další funkční využití vedle hlavní funkce. Územní plán k tomu vytváří podmínky tím, že vyznačí přiměřeně drobné plochy s rozdílným využitím a vymezí co možná široké spektrum přípustných a podmíněných využití.

Udržitelné hospodaření s územím, udržitelný regionální rozvoj, udržitelné hospodaření veřejného sektoru

Udržitelné územní ekonomice na nadmístní / regionální úrovni se věnují Strategické rozvojové cíle OSN v třetím bodu cíle 11, kde požadují „podporovat inkluzivní a udržitelnou urbanizaci a kapacitu pro participující, integrované a udržitelné plánování sídel a jejich management ve všech zemích“⁶⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 3]. Územní plánování může v zájmu naplnění tohoto požadavku usilovat o prostorovou vyváženost pracovního trhu a prostorovou dostupnost pracovních příležitostí vymezením pracovních regionů a funkčních urbanizovaných území a na ně navazujícím prosazováním přiměřené rovnováhy mezi pracovišti a obytnou kapacitou území v zásadách územního rozvoje – vymezením ploch nadmístního významu a stanovením významu sídel. K zachování různosti ekonomických aktivit může územní plánování přispět tím, že nepřipustí jednostranný rozvoj na úkor dosud fungujícího využití (například masivní extenzivní stavební rozvoj na úkor krajiny, zábor nejvyšších půd a obestavování lesů).

Pro udržitelnou ekonomiku měst požaduje Pražská deklarace Evropského Habitatu III pod bodem (m) Klíčových směrů řešení „[...] zajištění udržitelných modelů financování, které zaručují veřejný prospěch vyplývající ze zvýšení hodnoty pozemků a z mobilizace vývoje kapitálových zisků ve městech ve prospěch územního plánování“ [UN, MMR 2016]. Tento požadavek lze naplnit participací stavebníka / developera na vyvolaných nákladech jím zamýšleného územního rozvoje, již se na něj přenese adekvátní část výdajů na infrastrukturu. Naše územní plánování k tomuto účelu má od počátku roku 2007 institut plánovací smlouvy.

Udržitelné ekonomice územního rozvoje na místní úrovni dále přispívá přiměřená intenzita využití obytného území (obytná hustota), jež umožní efektivní

3) „By 2030, provide access to safe, affordable, accessible and sustainable transport systems for all, improving road safety, notably by expanding public transport, with special attention to the needs of those in vulnerable situations, women, children, persons with disabilities and older persons.“

4) „By 2030, ensure access for all to adequate, safe and affordable housing and basic services and upgrade slums“

5) „By 2020, substantially increase the number of cities and human settlements adopting and implementing integrated policies and plans towards inclusion“

6) „By 2030, enhance inclusive and sustainable urbanization and capacity for participatory, integrated and sustainable human settlement planning and management in all countries“

provoz infrastruktur, S tím souvisí potřebná optimalizace využití infrastruktur v území, zejména navrhování infrastruktur odpovídajících obsluhované populaci a intenzitě využití území a nepřekračování prahů využití infrastruktur. To vše lze zajistit v územním plánu v koncepci veřejných infrastruktur a v navrhovaných veřejně prospěšných stavbách pro infrastruktury.

Udržitelné využívání přírodních zdrojů a energie

Strategické rozvojové cíle OSN požadují „do roku 2010 podstatně zvětšit počet měst a sídel, které přijmou a budou provádět politiky a plány směřující ke snížení spotřeby zdrojů, zmírnění a adaptaci na klimatické změny, odolnost vůči katastrofám, a vyvinou [...] holistický rizikový management na všech úrovních“⁷⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 9]. K naplnění tohoto cíle je třeba mimo jiné chránit přírodní zdroje, posilovat ekologickou stabilitu a biologickou diverzitu. Územní plánování k tomu má řadu nástrojů, zejména ÚSES, ochranu lesa, zemědělského půdního fondu, vodních zdrojů, léčebných zdrojů, nerostného bohatství atd., tedy vesměs limity využití území.

Pro management rizik a zvládání katastrof Strategické rozvojové cíle OSN dále požadují „do roku 2030 výrazně snížit počty obětí na životech a zdraví a podstatně snížit přímé hospodářské ztráty vzhledem ke hrubému domácímu produktu způsobené katastrofami, včetně katastrof způsobených vodou, se zaměřením na ochranu chudých a lidí ve zranitelných situacích“⁸⁾ [UN 2015, cíl 11, bod 5]. Zde je role územního plánování spíše podpůrná. Územní plánování může podstatně posílit odolnost území vůči katastrofám například zvyšováním retence vod v území, regulací umísťování zdrojů znečištění v území, snižováním dopadů jejich umístění v území, případně vytvořením podmínek pro jejich odstranění. K tomu územní plánování používá hodnocení vlivu na životní prostředí, vy-

mezení ploch asanací a některých typů veřejně prospěšných staveb a opatření (například čistíren odpadních vod, protipovodňových hrází, suchých poldrů), a dále též například výsadbu izolační zeleně, stavební opatření a ochranná pásma zdrojů.

Územní plánování zajisté není jediným prostředkem, jak udržitelný rozvoj v území prosazovat. Je však zejména v našich podmínkách jedním z potenciálně nejúčinnějších, díky obecné závaznosti územně plánovací dokumentace a její návaznosti na řadu dalších politik a na ně navazujících limitů a regulativů zastávajících specifické veřejné zájmy.

Nepochybný veřejný zájem celé společnosti na udržitelném rozvoji v praxi naráží na řadu parciálních zájmů jednotlivých aktérů územního rozvoje. Základním rozporem bývá časové hledisko sledované jednotlivými aktéry, jež je zpravidla podstatně kratší, nežli je dlouhý čas potřebný k posouzení udržitelnosti změn v území. Zejména developeri a investoři sledují z hlediska územního plánování krátké časové horizonty; zvláště výrazné je to v případě spekulativního developmentu, kde zájem developera je časově omezen okamžikem odprodeje nemovitosti zhodnocené developmentem. Obdobně krátkodobé může být uvažování politiků, pro něž je kritickým časovým horizontem čtyřleté volební období.

Možné řešení této časové diskrepance je zajisté mimo územní plánování a spočívá ve vyvážení pravomocí a zodpovědnosti jednotlivých aktérů, jak veřejných, tak i soukromých. Zejména strategická a koncepční rozhodnutí a politiky musejí být konsensuální: to se v územním plánování týká především koncepcí v územním plánu, a také priorit politiky územního rozvoje.

Potřeba konsensuality a z ní vyplývající kontinuity rozvojové politiky a koncepce je zvláště naléhavá, protože se stále častěji setkáváme se záměry velkých

projektů, které jeden subjekt / aktér není schopen sám realizovat a jejichž realizace vyžaduje delší čas. Odpovědí na tuto výzvu je princip „governance“ – sdíleného vládnutí, tedy spoluúčasti jednotlivých úrovní veřejné správy a soukromých subjektů na plánovacím procesu i implementaci, a participace všech těchto aktérů na rozhodování i na zodpovědnosti za důsledky projektu.

Jak poznat, zda je rozvoj území udržitelný?

Každá změna v území probíhá v čase, má svůj počáteční stav, svá východiska a směřuje k nějakému výslednému stavu. Posouzení udržitelného rozvoje pro danou změnu spočívá v posouzení udržitelnosti výchozího stavu území, aktuálních trendů a intenzity a rychlosti změn v území.

Pro jednoduché a standardně proveditelné posouzení udržitelnosti územního rozvoje by nejlépe vyhovovaly předem stanovené normativy. Normativy a jejich indikátory vznikají na základě výzkumu, vyžadují schválení příslušným orgánem a mají závazný či v případě indikátorů indikativní charakter. V tomto ohledu je asi nejlépe vybaveno posuzování v ekologickém pilíři udržitelnosti, kde je k dispozici řada norem pro přípustnou míru zatížení životního prostředí – například hygienické předpisy nebo limity využití území ve zvláště chráněných územích přírody. V případě sociálního a ekonomického pilíře ale naše praxe žádné normativy založené na kvantitativních indikátorech neužívá, na rozdíl například od britské praxe využívající systém indikátorů udržitelného rozvoje Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development, založených na široké datové základně údajů vztahujících se ke všem pilířům udržitelného rozvoje. Pro naše podmínky by mohla být reálnou možností sestava „titulkových“ ukazatelů (headline indicators) [Maier, 2009; Šindlerová, Vorel, Franke, 2013].

7) „By 2020, substantially increase the number of cities and human settlements adopting and implementing integrated policies and plans towards inclusion, resource efficiency, mitigation and adaptation to climate change, resilience to disasters, and develop and implement, in line with the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, holistic disaster risk management at all level“

8) „By 2030, significantly reduce the number of deaths and the number of people affected and substantially decrease the direct economic losses relative to global gross domestic product caused by disasters, including water-related disasters, with a focus on protecting the poor and people in vulnerable situations“

Použití jakýchkoliv předem stanovených pevných normativů a indikátorů nicméně vzbuzuje řadu otázek, například: Lze „spočítat“, co je udržitelné? Platí, že to, co vyhovuje v jednom území, bude vyhovovat všude? Je to, co vyhovuje normám, vždy udržitelné? Jsou indikátory postačující pro posouzení udržitelnosti?

Při absenci normativů, respektive indikátorů, jsme v řadě situací odkázáni na empirické soudy vycházející z úsudku založeného na porovnání a zkušenosti posuzovatele. Běžně používaným příkladem této formy posuzování v praxi územního plánování je analýza SWOT jako součást rozboru udržitelného rozvoje území v územně analytických podkladech. I zde však čelíme otázkám a pochybnostem: Kdo dokáže zodpovědně a kvalifikovaně posoudit, zda je rozvoj udržitelný? Je názor experta nebo skupiny odborníků rozhodující, nebo má rozhodovat mínění veřejnosti? Jaká je vlastně dostatečná časová jednotka udržitelnosti – je město staré 800 let „prověřeno na udržitelnost“?

Kvalifikované posouzení tedy rozhodně vždy vyžaduje výběr vhodných metod a dostatečný rozhled a kvalifikaci posuzovatele. Metoda a posouzení zajiště mohou využívat indikátorů a standardů, závěry o udržitelnosti změn v území by ale měly být specifické pro konkrétní místo a pro čas, ke kterému se posouzení vztahuje.

Změny vnějšího prostředí pro územní plánování

Při posuzování udržitelnosti plánů a projektů změn v území je také třeba brát v úvahu změny vnějších podmínek, v nichž se tyto změny v území odehrávají, protože ty budou významně ovlivňovat budoucí udržitelnost.

Zkušenost posledních desetiletí přesvědčila naprostou většinu odborníků i politiků, že přírodní zdroje, které máme k dispozici, jsou omezené. Nadále tedy budeme muset při posuzování udržitelnosti počítat také s rizikem energetických a surovinových krizí jako jedním z kritérií pro posuzování udržitelnosti [Friedrichs, 2013]. Čím dále tím

méně bude dosažitelné opatřovat si další přírodní a energetické zdroje „odjinud“, a také „někam jinam“ odstraňovat zplodiny, odpady a škodliviny.

Dramatické změny zaznamenáváme také v prostorovém uspořádání měst a regionů. Pracovní činnosti dříve pevně zakotvené v prostoru (v továrnách, terciérní pracoviště sídlící v centrech měst) se přesouvají: výroba za levnou pracovní silou anebo do míst s nižšími náklady na dopravu, nákupní, kancelářská a zábavní centra rostou na okraji měst. Rychlost změn urbánních a krajinných struktur přitom stále narůstá [Wegener et al, 1986]. Zatím ne zcela jasné důsledky bude mít rozvoj internetu, který umožňuje pracovat, ale i nakupovat a vykonávat řadu dalších činností „na dálku“.

Mění se také sociální prostředí, které ovlivňuje udržitelnost změn. Roste význam přikládání individualitě a jedinečnosti, což má za následek zpochybňování platnosti univerzálních řešení a standardních přístupů. Namísto jasně vymezené role státu, obcí a podnikatelů jsme svědky překrývání těchto rolí ve prospěch „governance“ – sdíleného vládnutí. Vznikají a rostou pochybnosti o kompetentnosti odborníků, kteří se zabývají územním plánováním, a tedy o jejich schopnosti řešit problémy, které občané pociťují. Všeobecná dostupnost nejrozličnějších datových zdrojů způsobuje zdánlivou inflaci informací, „informační džungli“, kde dobře informovaná aktivní menšina může ovládat pasivní většinu pomocí populismu a marketingových kampaní [Maier, Klápště, 2012].

Popsané i další změny prostředí, v němž územní plánování probíhá, redefinují dosavadní „tradiční“ agendy anebo vytvářejí nové, u nichž lze předpokládat, že se v budoucnu budou stávat přinejmenším stejně významnými jako agendy „tradiční“. Vedle či namísto populačního a územního růstu se budeme potýkat s důsledky kvalitativních změn (demografické stárnutí, sociální polarizace) a budeme muset zvládat stagnaci či pokles (smršťování sídel [Hollander et al. 2009]). Součástí plánování sice i nadále zůstane technická problematika, ale plánování bude více nežli dosud

také reflexí mocenských a sociálních aspektů územního rozvoje a bude muset daleko více než dosud hledat dohodu a s ní související kompromisy s aktéry tak, aby bylo možno dlouhodobě koordinovat procesy, na něž mají různí aktéři větší či menší vliv. V neposlední řadě se plánování dostává pod tlak klimatických změn. Z plánování ideálních řešení se stane spíše hledání cest, jak najít řešení přijatelné pro většinu rozhodujících aktérů, jak zvládat rizika a předcházet kolapsům.

Udržitelné územní plánování?

Změny vnějšího prostředí a nové agendy jsou pro územní plánování velkou výzvou a dá se říci, že nastolují otázku udržitelnosti územního plánování jako instituce, jež se vyvinula do současné podoby v podmínkách růstu vyvolaného rozvojem industriální společnosti. Popisované změny podmínek, pro něž už neplatí obecná rovnice rozvoj = růst a kde namísto průmyslu se stávají hlavním rozvojovým faktorem informace, vyžadují odpovídající změny i v metodách a způsobech plánování. Rostoucí složitost vztahů a vazeb v území i ve společnosti zřejmě vyžaduje, aby územní plánování usilovalo o lepší propojení s dalšími institucemi, popřípadě o integraci s dalšími složkami managementu sídel a regionů.

Územní plánování potřebuje získat systémové propojení do ostatních plánování – finančního plánování a strategického (v naší praxi především sociálně ekonomického) plánování. Potřeba je i lepšího propojení uvnitř systému územního plánování – obousměrných vazeb mezi územně plánovacími podklady (zejména ÚAP), územně plánovací dokumentací a rozhodováním v území. Principu governance dále odpovídá vertikální propojení mezi úrovněmi EU, státu, regionů a obcí i horizontální propojení a koordinace mezi odvětvími, ve vztahu metropole – region, spolupráce a spolupodílení se na zodpovědnosti mezi veřejným a soukromým sektorem. Ve všech případech se přitom jedná o propojení věcné i vzájemnou časovou koordinaci.

Samotné územní plánování odpovídající rychlým a často obtížně předvídatelným změnám by mělo být vnitřně strukturované na strategickou úroveň představovanou dlouhodobě stabilními rozvojovými koncepcemi, na taktickou část například v podobě regulativů územně plánovací dokumentace, a na operativní rozhodování v území v územním řízení.

Rozhodně není dlouhodobě udržitelné územní plánování, které bezkonceptně „ohýbá“ koncepci pomocí změn územních plánů podle momentálního zájmu investorů („market-driven planning“), územní plánování bez vazeb na finanční a socio-ekonomické (strategické) plánování, plánování bez participace účastníků územního rozvoje („stakeholderů“, historicky též „zájemníků“, [Maier et al, 2015]). Zejména pak nelze za udržitelné územní plánování považovat redukci plánování na pořizování územních plánů a jejich oportunní změny.

Naopak nelze souhlasit, že musí být neudržitelné vybavovat všechna obytná území plnou škálou občanských infrastruktur – naopak není udržitelné dále extenzivně rozšiřovat území s malou obytnou hustotou. Nelze také

souhlasit, že dluhové financování rozvojových projektů je ekonomicky neudržitelné – neudržitelné je ale zadlužování se „projídáním“, bez vytváření nových zdrojů a hodnot. Konečně ze zkušeností z minulosti plyne, že nelze a priori vyloučit jako neudržitelné jakékoliv radikální změny krajiny a urbanizovaného prostředí – neudržitelné jsou ale zásahy do krajiny nerespektující přírodní podmínky a stavební zásahy bez ohledu na místní komunity.

Od územního plánování a plánů jako jeho formálních „zápisů“ nemůžeme očekávat, že nahradí kvalifikované rozhodování úředníků a aktivní účast veřejnosti a stakeholderů v plánovacím procesu, že zajistí potřebné investice pro realizaci záměrů a dokonce, že nějak zajistí kvalitní architekturu a stavební řešení.

Použité zdroje:

FRIEDRICHS, J. *The Future Is Not What It Used to Be*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2013.

HOLLANDER, J. – PALLAGST, K. – SCHWARZ, T. – POPPER, F. J. *Planning Shrinking Cities* [online]. 2009. [vid. 17. září 2011]. Dostupné z: <http://policy.rutgers.edu/faculty/popper/ShrinkingCities.pdf>.

LYNCH, K. *Good City Form*. MIT Press. 1984, 7th printing 1990.

MAIER, K. – ŘEZÁČ, V. – VOREL, J. et al. *Procesy*. In: JEHLÍK, – J., PLOS, J. (ed.) *Metodika zadávání územních plánů*. Praha, ČVUT, 2015.

MAIER, K. – KLÁPŠTĚ, P. Úvod. In: MAIER, K. et al. *Udržitelný rozvoj území*. Praha, Grada, 2012.

MAIER, K. Rozbor udržitelného rozvoje území v kontextu územního plánování a příklady pro hospodářský a sociální pilíř. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, ročník 11, číslo 5, str. 12–22. Brno, ÚÚR, 2008.

ŠINDLEROVÁ, V. – VOREL, J. – FRANKE, D., Praktická zkušenost se zpracováním indikátorů udržitelného rozvoje území. In: *Urbanismus a územní rozvoj*, ročník 16, číslo 2, str. 12–22. Brno, ÚÚR, 2013.

UN-WCED (United Nations World Commission on Environment and Development), 1987, *Our common future / Naše společná budoucnost*: Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, z anglického originálu přeložil Pavel Korčák. – 1. vyd. – Praha: Academia, 1991, 297 s.

UN 2015. The Sustainable Development Agenda – Sustainable Development Goals. URL <<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>>

UN, MMR 2016. Evropský Habitat III – Pražská deklarace. URL <http://www.europeanhabitat.com/wp-content/uploads/2016/02/praha/C5%BEsk%C3%A11_deklarace.pdf>

WEGENER, M. – GNAD, F. – VANNAHME, M. 1986. The Time Scale of Urban Change. In: HUTCHINSON, B. – BATTY, M. ed. *Advances in Urban Systems Modelling* [online]. Amsterdam: North-Holland Publ. Co., s. 175–197. Dostupné z: http://www.spiekermann-wegener.com/pub/pdf/MW_et_al_Timescale_1986.pdf.

prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Fakulta architektury ČVUT

ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY

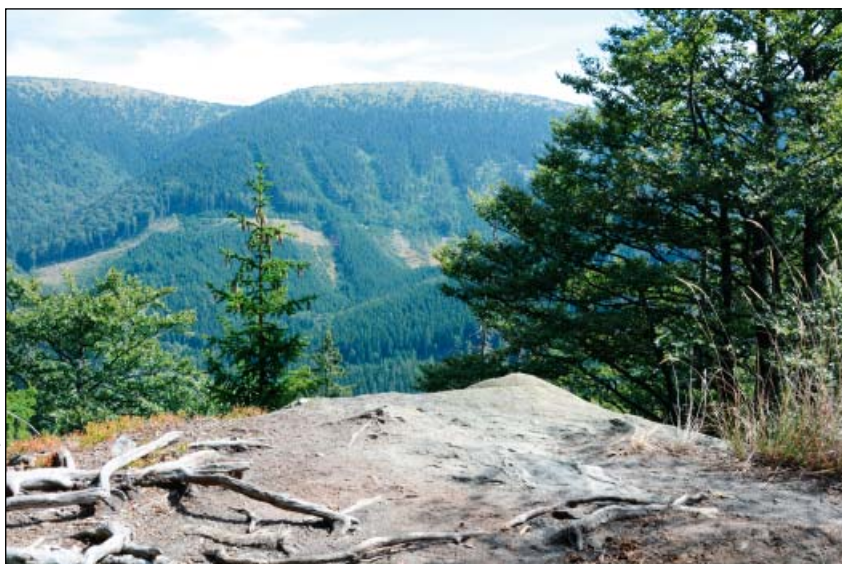
Vladimír Dujka, Jiří Dujka

Co je krajina a jak k ní přistupovat

Pokud se máme zabývat krajinou, měli bychom si nejprve položit otázku, co je krajina. Existuje celá řada definic krajiny, ale žádná není univerzální a vždy vyjadřuje spíše přístup k jejímu pojmání či vnímání, než její exaktní popis. Např. podle Václava Cílka je krajina obrazem lidí, kteří ji obývají [1], Petr Sklenička definuje krajinu jako složitý

systém, který nelze pochopit analýzou jeho jednotlivých částí, ale pouze systémovým a celostním (holistickým) přístupem; tedy zkoumáním vazeb, procesů a principů [2]. Evropská úmluva o krajině definuje krajinu jako část území tak, jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů [3].

Měli bychom si uvědomit, že krajina je reálnou součástí našeho života, nezná administrativní hranice a má konečnou výměru, tudíž ji nelze zvětšovat či rozšiřovat. Krajina je jako velká zaoceánská loď, která má velkou setrvačnost a případná změna kurzu jednak není jednoduchá, jednak ji nelze provést okamžitě. Stejně jako velkou loď nemůže vést obyčejný plavčík, je třeba, aby koncepci budoucího (dlouhodobého) uspořádání krajiny vytvářeli (po-

Harmonická krajina horského typu s kombinací hospodářských a mimoprodukčních lesů – kromě ekologické a produkční funkce poskytuje také prostor pro rekreaci a trávení volného času (Jeseníky – Vernířovice)

kud možno) erudovaní profesionálové, protože náprava chyb v krajině často trvá desítky, v některých případech až stovky let. Krajinu nelze řešit formálně, nelze k ní přistupovat mechanicky nebo paušálně; krajinu je nutno řešit individuálně, nikoli schematicky. Pokud má vzniknout kvalitní řešení krajiny musí být krajina jeho zpracovatelem nejen „zažita“, ale hlavně pochopena.

Krajina bývá často podceňovanou částí územních plánů, která je zhusta řešena pouze formálně, přičemž hlavní důraz bývá kladen zpravidla jen na zastavěné území, kde je vydáváno nejvíce stavebně-správních rozhodnutí. Chyba při nekvalitním nebo nedostatečném řešení krajiny v územně plánovacích dokumentacích nemusí být vždy jen na straně projektanta, ale může být také na straně pořizovatelů, kteří problematice (někdy) nerozumějí nebo její řešení (někdy) ani důsledně nevyžadují. Samostatným problémem se může někdy stát i vyhocený legislativní pozitivismus nebo profesní aktivismus některých dotčených orgánů.

Po létech diskusí, zda je možno řešit krajinu jen v rámci vlastního územně plánovacího procesu, nebo zda je lepší nejprve zpracovat krajinný plán a ten následně implementovat do územně plánovací dokumentace, se nyní naskýtá poměrně unikátní příležitost komplexního řešení krajiny, zohled-

ňující a zahrnující jak krajinářský, tak územně plánovací přístup k dané problematice.

Územní studie krajiny

Z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) byly v rámci specifického cíle 3.3 Podpora pořizování a uplatňování dokumentů územního rozvoje vyhlášeny výzvy na územní plány, jejich změny, regulační plány a územní studie. Dne 8. 10. 2015 byla vyhlášena 9. výzva IROP zaměřená na pořízení územních studií. Jednou z těchto studií je i územní studie zaměřená na řešení krajiny. Realizace projektu zpracování územní studie krajiny musí být ukončena nejpozději 31. 12. 2019.

V únoru 2016 byl zveřejněn dokument Zadání Územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností, jako společný metodický pokyn Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva životního prostředí.

Hlavním úkolem zpracování územní studie krajiny je vytvoření územně plánovacího podkladu stanovujícího (vymezujícího) koncepci využívání a uspořádání krajiny v měřítku a podrobnosti odpovídající rozsahu území obce s rozšířenou působností, využitelného zejména pro zpracování územních plánů a pro konkrétní navazující realizační opatření vedoucí k naplňování principu udržitelného rozvoje, Evropské úmluvy o krajině, Adaptační strategie EU, a k zajištění zelené infrastruktury (green infrastructure). Základním koncepčním východiskem a dlouhodobým / strategickým cílem je uchování krajiny pro budoucí generace a zajištění jejího (trvale) udržitelného rozvoje.

Záměrem zpracování územní studie krajiny (dále také ÚSK) je jednak vytvoření územně plánovacího podkladu sumarizujícího podklady pro uchování (ochranu) a rozvíjení jednotlivých krajinných potenciálů, jednak konkrétní lokalizace (průmět) možných řešení, opatření nebo námětů do území. Územní studie krajiny bude jedním ze základních podkladů pro plánovací a rozhodovací činnost v krajině.

Územní studie krajiny se bude prioritně zabývat nezastavěným územím, současně ale bude akceptovat a zohled-

Prolínání zemědělské produkční a vodní krajiny na jižním okraji Napajedelské brány (Spytihněv)

ňovat zastavěné a k zastavění navržené (zastavitelné) území, včetně souvisejících záměrů. Předmětem řešení bude mj. také identifikace rizik a územních deficitů v krajině a návrh opatření pro jejich eliminaci.

Územní studie krajiny bude plnit funkci víceúčelového širokospektrálního multioborového podkladu určeného pro další projektování, zejména zpracování (navazující) územně plánovací dokumentace (územního plánu). Rozsah území řešeného územní studií krajiny je stanoven hranicí správního obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP). Výsledné řešení ÚSK bude expedováno v měřítku 1 : 10 000, v odůvodněných případech i v měřítku 1 : 25 000, přičemž se předpokládá, že při vlastním zpracování budou využívány mapy s parcelní kresbou. Výstupy musejí být zpracovány digitálně, přičemž výsledné výkresy a data budou prezentovány nejen analogovou (papírovou) formou, ale také digitálně v obvykle užívaných datových souborech.

Významnou součástí zpracování ÚSK by měla být i participace veřejnosti, zejména při formulování cílové vize krajiny.

Výsledné řešení ÚSK by mělo obsahovat kvalifikované podklady a náměty určené pro návrh koncepce uspořádání krajiny a zajištění koordinace využití území v navazujících územně plánovacích dokumentacích. Vybraná data a koncepční výstupy z územní studie krajiny budou současně využívány také při aktualizaci územně analytických podkladů (ÚAP) obcí/krajů, případně také jako podklad pro aktualizaci zásad územního rozvoje (ZÚR).

Základním podkladem pro zpracování ÚSK bude zadání. Při zpracování ÚSK budou primárně využity existující a dostupné podklady a dokumentace, přičemž musí být provedeno jejich zhodnocení z hlediska využitelnosti pro ÚSK. Výstupy z ověřených podkladů by měly sloužit (jako zpětná vazba) pro doplnění ÚAP. V rámci zpracování ÚSK budou vždy prováděny doplňující terénní průzkumy, které budou dokladovány a komentovány. Jako důležité se jeví zajištění vzájemné

© Jiri Dujka

Prolínání zemědělské produkční a vodní krajiny na jižním okraji Napajedelské brány (Spytihněv)

© Jiri Dujka

Harmonická lesozemědělská krajina v Poohří – výrazným rysem jsou rovinaté až pahorkatinné plochy nížin s poli, sady a chmelnicemi a ostré vrcholy sopečných kuželů pokryté trávobylinnou či dřevinnou vegetací, místy se vyskytují rovněž vinice (Raná u Loun)

© Vladimír Dujka

Harmonická lesozemědělská krajina ve zvlněné pahorkatině – důležitou charakteristikou je pravidelná mozaika polí a luk na plošinách a stráních, doplněná lesními porosty v těžko přístupných lokalitách a na vrcholech (Podbeskydská pahorkatina – Špičky)

kompatibility jednotlivých ÚSK (přestože budou zpracovány různými zhotoviteli) a návaznosti navrženého řešení mezi sousedními ORP, a to i mezi ORP ležícími v rozdílných krajích.

Územní studie krajiny by měla být porížena a zpracována v těchto etapách

– Úvodní práce (výběrové řízení na zhotovitele, uzavření smlouvy)

- Zadání (zpracování, projednání, zveřejnění výsledného zadání)
- Přípravné práce (sběr a vyhodnocení dat, doplňující průzkumy a rozborry, vstupní informace pro veřejnost)
- Analytická část (zpracování analytické části – pracovní výstupy, spolupráce s veřejností, úprava závěrů analytické části)

Zemědělská krajina s narušeným vodním režimem a sníženou ekologickou stabilitou – významný podíl na destabilizaci krajiny a vzniku socioekonomických škod na půdě a stavbách má špatný způsob obhospodařování, zde orba po spádnicí ve zvlněném terénu s dlouhými svahy (Čejkovice)

Zemědělská harmonická krajina na rovinatém jižním okraji Hornomoravského úvalu – největší hrozbou pro tento typ krajiny je větrná eroze a zábor rozsáhlých ploch pro stavby různého charakteru a zaměření. (Holešovská plošina u Holešova)

- Návrh koncepce (zpracování návrhové části – pracovní výstupy)
- Výsledné řešení (úprava návrhové části, vyhotovení výsledného řešení)
- Evidence a zveřejnění (zápis ÚSK do evidence ÚPP, zveřejnění ÚSK)

Krajinný okrsek

Primárním výstupem každé územní studie krajiny bude stanovení cílové vize krajiny a členění území na krajinné okrsky. Krajinný okrsek je označení pro neadministrativní prostorovou jednotku vymezenou projektantem ÚSK na základě daných postupů a kritérií a je definován jako základní skladebná relativně homogenní část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými přírodními, popř.

jinými charakteristikami a způsobem využití. Pro vymezování krajinných okrsků se jeví jako nanejvýš potřebné stanovení jednotného algoritmu, např. v členění:

- rámcové vymezení (na podkladu dílčích analýz aktuálního stavu daného území);
- rámcové shrnutí (lze pojímat jako syntézu dílčích analýz s průmětem očekávaných, případně i prognózovaných požadavků a změn v území);
- výsledné vymezení krajinného okrsku s návrhem rámcových opatření a doporučení – návrhová část (např. návrh ochrany a rozvoje hodnot krajiny a využití krajinných potenciálů; snižování ohrožení a předcházení rizikům v krajině, náměty na kompenzační opatření atd.).

Základní přístup k tematice zpracování územní studie krajiny

Krajina se skládá ze dvou složek, jež spolu interagují a společně vytvářejí celkový vzhled krajiny určité oblasti, krajinný ráz. Jedná se o složky přírodní (fyzické) a antropogenní (socioekonomické). Tradiční přístup ke studiu, plánování a ochraně krajiny je založen na přístupech tzv. pozitivistické vědy, vycházející z myšlenky možnosti úplného poznání, v případě inženýrských činností se jedná o ekvivalent až technické preciznosti a technického plánování. Krajina je takto vnímána jako kvazi-statická entita, jejíž změny jsou studovány výhradně z hlediska působení přírodních jevů (geologie, geomorfologie, klima, hydrologie, biota) s připuštěním existence člověka. Na základě analýzy těchto složek v současném stavu je obvykle tvořen návrh dalšího postupu tvorby a obhospodařování krajiny, spočívající opět zejména v rozvíjení přírodních složek se zahrnutím působení člověka. V tomto pojetí studia a navrhování krajiny dochází k redukci vlivu člověka na pouhou součást výše zmíněných přírodních jevů.

Druhá složka, jež ovlivňuje krajinu, je složka socioekonomických vlivů, kam je možno zahrnout veškerou činnost, plánování a myšlení člověka. Člověk krajinu přetváří s různou intenzitou v průběhu času, nicméně setrvává a podle svých socioekonomických potřeb. První zásahy do krajiny s cílem přizpůsobení vlastním potřebám je možno datovat do období neolitické revoluce, a k prvnímu cílenému obdělávání krajiny pro účely zemědělství. Dynamika a intenzita, s níž člověk přetváří krajinu dnes, je nesrovnatelně vyšší. Člověk nejen svou každodenní činností, ale také svým plánováním a dlouhodobými záměry ovlivňuje krajinu natolik, že je nutné jej považovat za složku rovnocennou přírodním jevům. Krajina je systém, jenž je tvořen statickou (přírodní jevy a procesy) a dynamickou (antropogenní jevy a procesy) složkou, jejichž váha je srovnatelná. Z této úvahy by mělo být vycházeno při moderním studiu a projekci krajiny.

Je důležité zahrnout jako rovnocennou složku také studium socioekonomických podmínek příslušné oblasti. Antropo-

genní jevy a procesy v krajině je možno považovat za fyzický průmět relativně nehmotných socioekonomických jevů. K socioekonomickým jevům můžeme zařadit zejména demografický stav a vývoj, mobilitu obyvatel a hospodářsko-ekonomické potřeby a vztahy a realizaci potřeb rekreace a trávení volného času. Prostorovým průmětem těchto socioekonomických jevů může být zejména nárůst zastavěné plochy spojený s úbytkem volné krajiny, změna způsobu obhospodařování volné krajiny, fragmentace krajiny liniovými dopravními a produktovými stavbami, hospodaření s vodou v krajině, ovlivnění hlukem, prašností a zplodinami, způsoby pohybu a přítomnosti osob v krajině, motivace obyvatel k pohybu a přítomnosti apod.

Součástí analýzy by měl být důkladný rozbor statických i dynamických prvků. V syntéze by mělo dojít ke stanovení ekonomických a rozvojových požadavků dané oblasti (tj. sumarizace předpokládatelných socioekonomických jevů) v kontrastu k požadavkům péče o krajinu a krajinný ráz. Výsledkem návrhové části by měla být situace, kdy bude zachován obousměrný tok služeb a kapitálu krajina – člověk (krajina člověku jako zdroj obživy, půdy a odpočinku, člověk krajině jako její součást a ochránce, ne

Zemědělská harmonická krajina na okrajích Dolnomoravského úvalu. Samotné dno úvalu je tvořeno nivou řeky Moravy a má převážně charakter lesozemědělské až lesní vodní krajiny (Polešovice)

vládce), aby nedocházelo k přílišnému omezování antropogenních vlivů na úkor ochrany přírody a krajiny („podvázání“ vývoje společnosti vedoucí k odumření antropogenních vlivů), ale ani k přílišné preferenci exploatace přírodních zdrojů (omezení přírodní produkční funkce krajiny díky preferenci antropogenně produkční funkce).

Při stanovování konečného návrhu by mělo být vycházeno z představ obyvatel o vlastní krajině, neboť to jsou její primární uživatelé a ochránci, přičemž

tyto představy by měly být korigovány k vyváženosti obou složek krajiny a tím k udržitelné krajině.

Použité zdroje:

- [1] CÍLEK Václav – LOŽEK Vojen – MUDRA Pavel – SPRYŇAR Pavel. *Vstoupit do krajiny*. Dokořán, 2004, 112 s. ISBN: 80-86569-58-6.
- [2] SKLENIČKA, Petr. *Základy krajinného plánování*. Vyd. 2. Praha: Naděžda Skleničková, 2003, 321 s. ISBN 80-903206-1-9.
- [3] ETS 176 – Evropská úmluva o krajině. Florencie: Rada Evropy. 2000.

Ing. arch. Vladimír Dujka
Mgr. Jiří Dujka

SLOVENSKO – ČESKÁ SPOLUPRÁCA NA ÚSEKU ÚZEMNÉHO PLÁNOVANIA

Želmíra Kalinová

Slovensko-česká spolupráce na úseku územního plánování sa realizuje na základe Dohody o spolupráci v oblasti územního plánování a stavebního poriadku, ktorá bola podpísaná 23. 5. 2002 v Bratislave, medzi Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky a Ministerstvom pre miestny rozvoj Českej republiky. Na Slovensku, z dôvodu kompetenčných zmien, od roku 2010 oblasť územního plánování a sta-

vebního poriadku prešla na Ministerstvo dopravy výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, ktoré prebralo aj vykonávanie tejto Dohody.

Predmetom spolupráce vyplývajúcej z tejto Dohody je najmä územnoplánovacia činnosť v rámci prihraničnej spolupráce, územnoplánovacia činnosť v rámci mnohostrannej medzinárodnej spolupráce a koordinácia

konceptného riešenia územnoplánovacích materiálov v prihraničných oblastiach. Ďalej ide o spoluprácu, ktorej cieľom je výmena informácií, najmä o vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré upravujú problematiku územního plánování a stavebního poriadku a výmena informácií o spracovaných územnoplánovacích materiáloch, ktoré majú dopad na územie Českej aj Slovenskej republiky.

Pre koordináciu tejto spolupráce bola zriadená česko-slovenská pracovná komisia, ktorá je zložená zo zástupcov dotknutých ministerstiev a od roku 2004 bola rozšírená i o zástupcov prihraničných krajov.

Vďaka viacročnej činnosti pracovnej komisie, ktorú možno hodnotiť ako nadštandardnú, sa zrealizovalo mnoho aktivít. V rámci činnosti pracovnej komisie sa vyhodnocujú dosiahnuté výsledky a zároveň sa stanovujú nové úlohy. Naša spolupráca sa uskutočňuje nielen na pôde pracovnej komisie, ale aj na spoločných stretnutiach, seminároch a na rokovaníach.

Jedným z významných výsledkov tejto spolupráce je Štúdia rozvoja česko-slovenského prihraničného územia, ktorú zabezpečili v úzkej súčinnosti obe ministerstvá (2008). Štúdia podáva obraz o podmienkach a o možnostiach rozvoja slovensko-českého prihraničného územia a taktiež vytvára spoločnú víziu rozvoja vo vybraných oblastiach, ktoré môžu využívať potenciál tohto regiónu.

Na základe spoločnej vôle pokračovať ďalej na projekte a spoločne postupovať pri vypracovaní dielčích projektov prihraničného územia, pracovná komisia vybrala prioritné územie, ktoré riešilo územie s pracovným názvom „Pomoravie“ (2011). Hlavným cieľom projektu bolo riešenie rozvoja územia v priestore severného Záhoria a Hodonínska, s dôrazom na rekreáciu a cestovný ruch a predovšetkým so zameraním zosúladiť spoločné aktivity na obidvoch stranách rieky Moravy pri využití sídelného, kultúrno-historického a krajinného potenciálu.

V posledných dvoch rokoch bola bilaterálna činnosť česko-slovenskej pracovnej komisie menej aktívna, čo súviselo s pracovným vytážením jej členov, pretože aktivity spolupráce sa uskutočňovali v rámci spolupráce krajín V4+ Bulharska a Rumunska. Išlo o vypracovanie Spoločného dokumentu územného rozvoja krajín V4+2 (2010) a následne Spoločnej stratégie územného rozvoja krajín V4+2 (2014), kde úlohu hlavného koordinátora prevzala česká strana. Vďaka

Ústavu územného rozvoja v Brne bola táto úloha úspešne ukončená. Spolupráca krajín V4+2 na vypracovaní spoločných dokumentov vyústila do prijatia „Ministerských záverov ministrov zodpovedných za územné plánovanie a regionálny rozvoj krajín V4+2, prijatých 16. 4. 2014 v Budapešti. V týchto ministerských záveroch boli všetkými ministrami ocenené výsledky spolupráce a zároveň vyjadrená vôľa pokračovať v prebiehajúcej územnej spolupráci a v jej rozširovaní z dlhodobého hľadiska. Následne bola v rámci predsedníctva Slovenska vo Východárskej skupine (júl 2014/jún 2015) spolupráca v oblasti územného plánovania a regionálneho rozvoja podporená prijatím „Záverov zo stretnutia štátnych tajomníkov krajín V4 + Bulharska, Rumunska, Ukrajiny a Srbskej republiky“ 17. 6. 2015 v Demänovskej doline.

V budúcich rokoch by sme radi pokračovali v našej spolupráci, jednak na bilaterálnej úrovni, ale aj v širšej, či už v rámci V4 alebo pri rôznych európskych projektoch.

*Ing. arch. Želmíra Kalinová
riaditeľka Odboru územného plánovania
MDVRR SR*

ENGLISH ABSTRACT

A few contributions ensuing from the 20th National Conference on Spatial Planning and the Building Code, by Zdeňka Fialová, Karel Maier, Vladimír Dujka & Jiří Dujka and Želmíra Kalinová

In cooperation with the Institute for Spatial Development, the Ministry for Regional Development held the 20th National Conference on Spatial Planning and the Building Code in November 2015 in Ostrava. Besides reflecting on developments in spatial planning in previous years, the conference witnessed contributions on the preparation of an amendment to the Building Act, problems of sustainable spatial development, subsidies for spatial planning, policies of spatial development, architecture and building culture in the Czech Republic, and project documentation. The editors of Urban Planning & Spatial Development asked the speakers for articles based on their presentations so that their contributions could be published in the journal. Four such articles are presented in this issue; all presentations from the conference are available on the website of the Institute for Spatial Development.

UPLATŇOVÁNÍ NOVELY ZÁKONA č. 258/2000 Sb., O OCHRANĚ VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ V PRAXI KHS

Helena Beránková

Článek obsahuje zamyšlení zaměstnance orgánu ochrany veřejného zdraví (hygienické stanice) nad poslední novelou zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, účinnou od 1. 12. 2015.

Podstatnou změnu přináší doplnění § 77 zákona, které svěřuje hygienikům posuzování umístění nových staveb vyžadujících ochranu před hlukem (obytných, zdravotních, školských) do území již zatížených hlukem. To přináší značný nový objem práce na oddělení hygieny obecné a komunální hygienických stanic – vydávání závazných stanovisek ke všem rodinným domkům, ale záměr je správný – stavebník se musí chovat zodpovědněji při rozhodování, kde a za jakých podmínek v území po léta nějak využívaném chce trvale žít. Velkou změnou je i přenesení odpovědnosti za případné rušení a obtěžování pořádáním zábavních akcí spojených s hudební produkcí ve veřejných venkovních prostorech na orgány příslušné obce. Ty musejí nyní zvážit, zda její občané, resp. návštěvníci se chtějí bavit, nebo naopak jako nezáživnost nechť být obtěžováni.

Stávající právní úprava zákona č. 258/2000 Sb. definovala chráněné prostory – venkovní, vnitřní a venkovní prostory staveb. Posledně jmenované prostory jsou jakýmsi pomocným venkovním ukazatelem pro předpokládaný hluk v prostorách vnitřních, vzhledem k tomu, že měření venkovního hluku pronikajícího dovnitř chráněných prostorů bývá technicky často obtížné proveditelné. Povinnou, tj. kontrolovanou osobou odpovídající za dodržení hlukových limitů v chráněných prostorech je dle stávající právní úpravy (před 1. 12. 2015 i nyní) vždy provozovatel, případně vlastník zdroje hluku. Orgán ochrany veřejného zdraví – krajská hygienická stanice – tedy v rámci svých zákonem vymezených kompetencí kontroluje dodržování hlukových limitů, ale do 1. 12. 2015 mohla nápravná protihluková opatření k omezení nadměrného hluku vymáhat pouze po provozovateli zdroje hluku.

Ustanovení § 77 zákona č. 258/2000 Sb. učinilo v této věci průlom, neboť zavedlo princip „priority v území“. Pokud nová stavba, v širším pojetí nový záměr vyžadující ochranu před hlukem, tj. nový chráněný prostor má být umístěn v území již zatíženém zdrojem hluku, musí stavebník (investor) této nové stavby jako součást žádosti o vydání územního rozhodnutí, územního souhlasu, resp. společného územního a stavebního řízení, předložit jako součást projektové dokumentace výsledky měření stávajícího hluku. Pokud je stávající hluk nadlimitní, pak je nutno

předložit jako součást projektové dokumentace nově navrhované chráněné stavby i návrh protihlukových opatření. Projektová dokumentace nové chráněné stavby se musí od 1. 12. 2015 vypořádat i s budoucími zdroji hluku, které již jsou schválené v rámci platné územně plánovací dokumentace – v rámci zásad územního rozvoje, územních a regulačních plánů. Jde zejména o stavby v rámci infrastruktury (silnice, železnice), ale dle dikce zákona o všechny, i stacionární zdroje (průmyslová výroba, zemědělská výroba, zdroje ve smíšených zónách...). Obdobná právní úprava byla v prováděcích vyhláškách ke stavebnímu zákonu obsažena vždy. Jedním z povinných bodů obsahu projektové dokumentace každé stavby bylo vždy i vyhodnocení vlivu okolí na novou stavbu. V této kapitole projektu však projektanti řešili pouze případné lokality záplavových území, vlivy poddolování apod. nikdy ne hlukovou problematiku. KHS byly oslovovány jen v krajních případech a to výhradně z podnětu správců silnic nebo železnic, kdy chráněná stavba měla být umístěna přímo v ochranném pásmu silnice nebo železnice. Správci sítí se bránili proti umístění dalších nových chráněných objektů, které jim následně přinášelo povinnost přípravy a realizace dalších a dalších nákladných protihlukových opatření, hrazených z veřejných finančních prostředků.

Projektanti vesměs tuto legislativní změnu principu „priority v území“ ani po půl roce její platnosti dosud neza-

znamenal. Nadále jsou na KHS doručovány žádosti o vydání závazného stanoviska k projektu stavby rodinného domu, které většinou neobsahují žádnou zmínku, natož vyhodnocení hlukového zatížení území, ani vyhodnocení v rámci platného územního plánu.

Je skutečností, že i zaměstnanci KHS o novele § 77 od její platnosti k 1. 12. 2015 neustále diskutují. Tato změna totiž nebyla předkládána navrhovatelem novely – Ministerstvem zdravotnictví a záměr není vůbec odůvodněn. Teprve v průběhu projednávání původního návrhu změny zákona a v připomínkovém řízení byla tato novela § 77 vytvořena z iniciativy Ministerstva dopravy. Zatímco od prosince 2015 jsou KHS zavaleny stovkami žádostí o závazná stanoviska k projektovým dokumentacím staveb rodinných domů, požadují KHS po Ministerstvu zdravotnictví metodiku, jak pokud možno jednotně v rámci celé republiky postupovat. Průběžně bylo dohodnuto, že za „území zatížené zdrojem hluku“, jak stanoví § 77 odst. 4 novely zákona č. 258/2000 Sb., budou KHS považovat pouze území zatížená nadlimitním zdrojem hluku. Dále bylo v květnu 2016 pro KHS metodicky usměrněno, že průkaz, že území není zatíženo zdrojem nadlimitního hluku, může projektant před hlukem chráněné stavby doložit nejen akreditovaným měřením, jak stanoví novela zákona č. 258/2000 Sb., ale i výpočtem – modelem, hlukovou studií. KHS se k takovému postupu samy uchýlovaly již od nabytí účinnosti.

nosti novely 1. 12. 2015, už proto, že např. silniční dopravní hluk dle platné metodiky v zimních měsících (listopad – březen) měřit nelze.

O metodických pokynech pro KHS jsou současně informovány prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj i stavební úřady. KHS zase sjednocují své postupy s jednotlivými krajskými úřady. V praxi však zatím velmi často práci projektantů supluje úředníci KHS, kteří na základě odborných názorů a zkušeností z praxe, případně veřejně dostupných hlukových map nebo znalostí z měření obdobných hlukových situací, danou hlukovou zátěž a potřebu protihlukových opatření sami vyhodnocují.

Další zásadní změnou vyplývající z novely zákona č. 258/2000 Sb. je skutečnost, že za hluk podléhající hlukovým limitům nejsou považovány aktivity provozované ve venkovním prostoru, tedy mimo uzavřené budovy. To se týká akcí, zejména hudebních, ve venkovních amfiteátrech, letních kinech, na náměstích, na hřištích – v prostorách, které nejsou ze všech čtyř stran a střechou odděleny od ostatního prostoru.

Po celou dobu platnosti minulé právní úpravy se KHS potýkaly s problematikou hlučnosti sezónních venkovních, zejména hudebních akcí – festivalů, obecních, klubových a sportovních podniků. Odborné vyhodnocení těchto záležitostí bylo vždy jednoznačné – pro ojedinelost a krátkodobost takových akcí se prakticky vždy jednalo o obtěžování hlukem na akci nezúčastněných stěžovatelů. Hlukové limity jsou stanoveny pro dlouhodobé (10–15 let) zatížení daným hlukem. Teprve pro takové dlouhodobé působení nadměrného hluku jsou studiemi provedenými v rámci Světové zdravotnické organizace (WHO) prokázány vlivy hluku na zdraví. Krátkodobější události je nutno hodnotit jako obtěžování, které neovlivňuje zdraví lidí v dotčené lokalitě.

Novela zákona č. 258/2000 Sb. vyňala hlučnost uvedených venkovních akcí z působnosti KHS a jejich regulace, tedy místo konání a četnost, jsou nyní v plné kompetenci příslušné obce.

Je velmi „zajímavé“ a pro úsilí a dosavadní činnost všech KHS v rámci této problematiky nanejvýš tristní a demotivující, že již v době platnosti

novely zákona č. 258/2000 Sb. – dne 29. 3. 2016 – dospěl i Nejvyšší správní soud v Brně k rozsudku (č. j. 6 As 44/2014-88), kterým zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích o uložení opakované pokuty firmě HPK – Productions, s.r.o., Praha za překročení hlukového limitu při opakovaných akcích hudebního festivalu na letišti Aeroklubu Tábor. Důvodem pro zrušení pokuty je, že „Nařízení vlády č. 272/2011 Sb., provádějící zákon o ochraně veřejného zdraví, ve znění do 30. 11. 2015 je v části regulující hluk z veřejné produkce hudby v rozporu s čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 4 Ústavy.“ Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu tím, že Nařízení vlády č. 272/2011 Sb. stanovilo dané přísné, nedodržitelné limity pro hluk z venkovních hudebních produkcí, prakticky stanovilo zákaz konání těchto akcí ve venkovním prostředí. Takový zákaz však podzákonné nařízení není oprávněno stanovit.

*Ing. Helena Beránková
Krajská hygienická stanice Ostrava*

ENGLISH ABSTRACT

Application of the latest amendment to Act 258/2000 on Public Health Protection in the practice of the Regional Public Health Authority, by Helena Beránková

This article is a commentary by a member of the staff of a body for public health protection (Regional Public Health Authority) on the latest amendment to Act 258/2000 on Public Health Protection. In effect since 1 December 2015, a fundamental change has been made by an addition to §77 of the Act entrusting health officers with the assessment of the position of new buildings that require noise protection (residential, medical and educational premises) in locations where noise is already at a high level. This creates additional work for Departments of General and Municipal Health Protection at Public Health Authorities, as they have to produce obligatory reports for each new building. The principle is correct, however: the builder must be more responsible when making decisions on where and under which conditions he/she wants to live if the immediate surroundings are already used for certain purposes. Another important change is the transfer to the municipalities of responsibility for possible nuisance caused by performance of loud music in public areas. Municipal authorities must now consider whether residents and visitors wish to be entertained or consider the noise a nuisance.

ROZVOJOVÉ MOŽNOSTI KORIDORU MORAVSKÁ BRÁNA

Tento příspěvek vznikl v souvislosti se seminářem „Rozvoj koridoru Moravská brána“ s podtitulem „Existující potenciál pro nové využití brownfieldů“. Podtitul semináře není náhodný, ale dokumentuje návaznost na již osm ročníků seminářů zaměřených na rozvoj brownfieldů. Ty pořádala stejně jako letošní seminář Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava ve spolupráci s IURS – Institutem pro udržitelný rozvoj sídel, z. s. V roce 2016 byla problematika brownfieldů rozšířena o problematiku rozvojového potenciálu Moravské brány. Seminář se uskutečnil za podpory Moravskoslezského kraje a převzal nad ním záštitu hejtmán Moravskoslezského kraje Miroslav Novák

Semináře, který se konal 5. 10. 2016, se zúčastnilo přes 100 účastníků, kteří toto tematické spojení ocenili. V příštích letech bychom rádi v této tradici pokračovali.

Zaměření příspěvku

Již z názvu textu je patrné, že předmětem předkládané stati bude otázka hospodářského a sídelního významu Moravské brány jako přirozeného průchodu horským Sudetokarpatským masivem v prostoru od Aše až po východní hranici Slovenska. Předmětem bude rovněž otázka, proč právě v současnosti je problematika koridoru Moravská brána v ostravské aglomeraci frekventována.

Pozice a vývoj Ostravy a ostravské aglomerace

V průběhu roku 1992 došlo k rozhodnutí o rozdělení Československé republiky na dva samostatné státy. Ostrava, ostravská aglomerace a konečně celý Moravskoslezský kraj se přes noc ocitl na samé východní výspě vzniklého českého státu. Bohužel se lze setkat i s oběťmi, kteří by spíše preferovali označení *východní periferie České republiky*.

Uvedené konstatování však je nezbytné doplnit o některá fakta spojená s minulou rolí ostravské sídelní regionální aglomerace v moderní historii českých zemí. Především město Ostrava a Ostravsko se v průběhu 19. století staly významným tahounem průmyslového rozvoje a to nejen Moravy a Slezska, ale posléze českých zemí jako celku. Šance daná výskytem a možností těžby černého kamenného uhlí (koksovatelného) byla využita pro vpravdě dramatický rozvoj hutní výroby. Nastartování mohutného rozvoje bylo spojeno s rozvojem železniční dopravy představované Severní ferdinandovou dráhou vedenou z Přerova do polské Wieliczky (místa těžby kamenné soli). Prostřednictvím napojení Severní dráhy ferdinandovy na již vybudovaný traťový úsek Vídeň – Přerov tak byla umožněna pohodlnější a levnější doprava soli pro uspokojení potřeby hlavního města tehdejší monarchie Rakouska-Uherska.

Rozhodující pro předkládanou úvahu však je fakt, že zmíněná přeprava procházela průchodem známým jako Moravská brána, což mimo jiné přineslo důkaz, že pouze Moravská brána může poskytnout svou geografickou konfigurací nejen propustnost pro dopravní potřeby, ale i prostor pro pozdější průchod hospodářského a sídelního koridoru severojižní orientace. Prokázalo se, že průchod na severu Čech podél Labe u Hřenska (Děčín), ani průchod na východě Čech u Náchoda, a už vůbec ne průchod oravským údolím na Slovensku nemůže potenciálu Moravské brány konkurovat. Proto byl i pro hospodářský a sídelní koridor z Gdaňska do Terstu zvolen název **Koridor Moravská brána**.

Mohutný rozvojový proud katapultoval město Ostravu a Ostravsko do pozice druhého rozvojového ekonomického pólu České republiky. Na tomto místě je snad vhodné připomenout, že téměř obdobný osud prožily Katovice v Polsku, Košice na Slovensku, Miškovec v Maďarsku a Linec v Rakousku.

Především je však nutno konstatovat, že město Ostrava a ostravská aglomerace za svůj úspěch a službu českým zemím zaplatily a dosud platí vysokou daň. Platba je odváděna dlouhodobě v podobě deformované struktury obyvatelstva Moravskoslezského kraje, krajiny znehodnocené průmyslovými odvaly (haldami) a odkališti, znečištěnými řekami, nižší úrovni intelektuální infrastruktury a kulturní vitality a konečně i zkráceným obrazem špinavého města, který je přijímán neinformovanými lidmi nejen v České republice.

Technologický rozvoj, který byl dlouhodobě podvázan systémem direktivního řízení národního hospodářství, přinesl značný přesun odvětvového ekonomického a výrobního důrazu. Nezbytné nastolení procesu restrukturalizace a konverze výrobní základny ostravské sídelní a průmyslové aglomerace celkově přivodil zejména ztrátu rozvojového tempa a vznik rozsáhlých kontaminovaných průmyslových a dopravních brownfieldů.

Co tedy obyvatelům Moravskoslezského kraje po dvaceti pěti letech zdaleka ne zcela úspěšné restrukturalizace a konverze zbylo: narušená profesní, vzdělanostní a zdravotní struktura společnosti, masová ztráta zaměstnání a nevyužitá pracovní síla, nevyužitá kapacita zdrojů vody a energií a pro mnohé občany ztráta životní perspektivy. Navzdory tomu ale byla část rozvojového potenciálu přeci jen zachována. Jde především o geografickou polohu města Ostravy a aglomerace, o lidi s návykem průmyslového zaměstnání, o významné zdroje vody a energií, o zachovalý a vyspělý dopravní skelet a o snadno dosažitelné rekreační možnosti. K tomu přibyla dnes již používaná dálnice.

Ostravská aglomerace a Česká republika

Občané Moravskoslezského kraje mají vůli, energii a odhodlání znovu nastolit ekonomický růst. Není snad ani nutné

zdůrazňovat, že obnovení prosperity kraje i aglomerace a Ostravy jako regionální metropole není možné bez zásadní a účinné pomoci veřejné správy, zejména pak v celostátní rovině. Toto očekávání sdíleli a dosud sdílejí nejen odborní činitelé, ale i nemalá část občanské veřejnosti ostravského regionu. Je nezbytné v této situaci označit očekávání pomoci státu z hlediska uvedeného textu za zcela legitimní.

Pohříchu nutno uvést, že značná část odborné i občanské veřejnosti cítí značné zklamání a jistou nedůvěru, neboť pomoc státu se nedostává v potřebné míře. Zklamání je doprovázeno i ztrátou důvěry občanů v budoucnost Moravskoslezského kraje i ve své vlastní schopnosti, což může podpořit počinající pasivitu.

Je zřejmé, že nemůže být snadné exaktně prokázat onu nedostatečnou míru pomoci státu při snaze o změnu ostravské situace. Je ale možné uvést několik příkladů výkonů státu v moravskoslezském prostoru, jež nedůvěru jen podporují.

- **Umístění automobilky v Kolíně**
V době kdy probíhal proces lokalizace závodu na výrobu automobilů, jenž skončil umístěním v Kolíně, tedy ve středních Čechách, město Ostrava disponovalo potřebnou plochou ve velikosti přesahující více než 150 ha. Plocha se nacházela v bezprostřední blízkosti v té době zahajované dálnice D47 v rovinném území s dostatečnou nabídkou potřebné pracovní síly. Kolín naopak bezprostřední přístup k dálnici postrádal, a aby byl zajištěn dostatečný počet pracovníků, musel stát vybudovat 3 500 bytů pro nové zaměstnance závodu.
- **Dopravní bariéry na území Statutárního města Ostravy**
Po roce 1990 Ostrava vykazovala pět zásadních bariér na svém silničním komunikačním skeletu, z nichž po ukončení rekonstrukce tzv. Myší díry ve Vítkovicích, navzdory dohodě o postupné realizaci, nebyla u tří z nich zahájena ani projektová příprava (mimoúrovňové křížení v Nové Vsi, Severní spoj v Porubě, Dalimilův podjezd v Přívoze a tzv. Prodloužená Rudná, která představuje vysoce frekventovaný spoj Opavy a Ostravy a jejíž stavba byla

již dvakrát přerušena. Nejsou dokončeny vjezdy do Opavy ani Ostravy, přičemž současný vjezd do Ostravy je kalamitní.

- **Řešení ukončení těžby v závodech OKD**

Ukončení těžby černého uhlí na území města Ostravy proběhlo v roce 1994, aniž by měly státní orgány připraven program a parametry dalšího ukončování těžby – v den, kdy majitel hodlá v ukončování pokračovat, stojí stát zcela nepřipraven na vzniklou situaci.

Za současné situace se samozřejmě nemůže Statutární město Ostrava a Moravskoslezský kraj vzdát a rezignovat na pomoc státu při řešení své hospodářské situace, nicméně musí také iniciativně hledat řešení tzv. vlastními silami. Jednou z možností je pak aktivace myšlenky o rozvoji již zmíněného *hospodářského a sídelního koridoru Moravská brána*, v němž by Ostrava a Ostravsko mohly sehrát iniciační a snad i koordinační roli.

Hospodářský a sídelní koridor Moravská brána

Jestli bylo řečeno, že Ostrava a Ostravsko se po rozpadu Československé republiky ocitly na samé východní výspě České republiky, pak současně lze prohlásit, že se Ostrava nachází ve středu zmiňovaného *hospodářského a sídelního koridoru „Moravská brána“*. To vše dává pozoruhodné rozvojové možnosti, jejichž analýze bude nezbytné věnovat fundovanou pozornost. V tomto okamžiku je vhodné představení zmiňovaného koridoru a jeho souvislosti s historií evropského osídlení.

Je nezbytné připomenout prvopočátky struktury evropského osídlení, jejíž nedílnými součástmi jsou dnes Ostrava, ostravská aglomerace a Moravskoslezský kraj.

V minulosti lidé do dosud neosídlených prostorů pronikali především podél velkých a významných říčních toků. Řeka při osídlování poskytovala lidem několik výhod. Především byla sama o sobě pro osídlence vodní cestou, ale také podél řek býval te-

rén průchozí. Řeka poskytovala lidem vodu, která jinak byla obtížně dosažitelná a díky své samočistící schopnosti posloužila lidem, jak bychom řekli dnešní terminologií, k likvidaci komunálního odpadu. Díky konfiguraci evropského reliéfu vedou rozhodující vodoteče v Evropě převážně severojižním směrem. Proto i hospodářské a sídelní koridory, které se konstituovaly podél říčních toků, jsou v Evropě tímto směrem orientovány.

Zatímco ve Francii koridor Seine – Rhóna a v Německu koridor podél Rýna se dlouhodobě konstituovaly bez omezení, koridory středoevropské se vyvíjely mnohem pomaleji v důsledku poválečného rozdělení Evropy a značných bariér v podobě státních hranic, které ve východní Evropě byly zcela neprostupné. Patří k nim v České republice a Německu koridor podél Labe, ale také koridor nejvýchodnější vedoucí Visly v Polsku a Odry v Česku a na hranicích Polska a Německa.

Jak bylo již naznačeno v předchozím textu, význam a osud ostravské aglomerace nelze dobře odhadnout bez znalosti širších středoevropských souvislostí. Poněvadž celá ostravská aglomerace, ale především její jádro, se rozkládá v sousedství státní hranice s Polskem (dnes i se Slovenskem), musí jít o širší mezinárodní souvislosti, přičemž nutno konstatovat, že náleží mezi významné aglomerace ve střední Evropě.

Do roku 1989 nebyly širší evropské souvislosti u nás téměř sledovány. Politické a ekonomické změny probíhající po roce 1990 nutně ovlivňují i pojetí koncepce územního rozvoje ostravské aglomerace. Vytváření společného ekonomického prostoru ovlivňuje pohyb pracovních sil, ale i řadu dalších socioekonomických aktivit. Pro integraci má největší význam infrastruktura dopravní a spojová infrastruktura. Jak již bylo zmíněno, ostravská aglomerace je součástí hlavních evropských prostorů koncentrace (globální zónování intenzity evropského osídlení). Osídlení se formuje kolem toků hospodářského života a vytváří hlavní koridory osídlení. Ostravská aglomerace se pak včleňuje do významného koridoru osídlení ve střední Evropě, který

je dán řetězcem sídel: *Gdaňsk – Varšava – Lodž – Čenstochová – Katowice – Ostrava – Přerov (Olomouc) – Zlín (Brno) – Hodonín – Břeclav – Vídeň (Bratislava) – Štýrský Hradec – Maribor – Lublaň – Terst*, přičemž Ostrava, ostravská aglomerace a Moravskoslezský kraj se skutečně nacházejí v jeho středu. Koridor je orientován severojižním směrem. Specifickými problémy se zde přitom jeví širší souvislosti prostorů Přerov – Olomouc, Zlín – Brno, ale především Vídeň – Bratislava a v ose koridoru pak Ostrava – Katowice jako jeho nejsilněji zalidněné části. Je zřejmé, že Ostrava jako severomoravská regionální metropole a dominantní centrum rozsáhlé aglomerace má šanci růst do podoby významného středoevropského velkoměsta. Vzhledem k situaci po druhé světové válce

má zmiňovaný sídelní koridor stále ještě potenciální rozvojový charakter, jeho pozitiva jsou ale dnes do značné míry evidentní. Bylo by tudíž výraznou chybou nepodílet se na podpoře a přípravě tohoto vývoje a na možnosti jej pozitivně ovlivňovat.

Závěr – Možné aktivity a iniciativy

Jako vhodný nástroj podpory, přípravy a možnosti ovlivňovat vývoj v koridoru Moravská brána se jeví ustavení stálé mezinárodní konference, jejíž základy byly položeny letošním seminářem. Předmětem stálé *Mezinárodní konference Moravská brána* by v tomto případě měl být rozvoj zmíněného severojižního hospodářského a sídelního koridoru. Účastníky mezinárodní kon-

ference by zřejmě byli reprezentanti významných střediskových měst, která jsou v sídelním a hospodářském koridoru Moravská brána situována, ale také představitelé regionů a států, jimiž koridor prochází. Jednalo by se samozřejmě především o představitele veřejné správy, ale i vysokých škol, výzkumných a vědeckých institucí a neziskových organizací zaměřených na rozvojové problémy evropského osídlení. Rozhodující přínos by představovaly impulsy a iniciativy ve prospěch řešení hospodářských a sociálních problémů jednotlivých států a regionů, jimiž hospodářský a sídelní koridor prochází, ale také klíčových střediskových měst uvnitř koridoru. Stálá konference by mohla významně přispět k rozhodnému a sociálnímu posílení celého prostoru střední Evropy jako součásti Evropské unie.

prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.

PŘESTAVBA A REGENERACE SÍDEL A KRAJINY

KONFERENCE AUÚP ČR, LITOMĚŘICE

Podzimní konference Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR se konala ve dnech 6. a 7. října 2016 v areálu nově opraveného gotického hradu v Litoměřicích. Tématem konference byla přestavba a regenerace území.

Konference proběhla pod záštitou ministryně pro místní rozvoj Ing. Karly Šlechtové, hejtmana Ústeckého kraje Oldřicha Bubeníčka, starosty města Litoměřice Mgr. Ladislava Chlupáče a České komory architektů.

Ing. arch. Diana Juračková představila Ústecký kraj s jeho krásami i územními specifiky a problémy. Jedním z největších problémů v tomto území je nedokončená dálnice D8 vedoucí přes CHKO České středohoří, spoju-

jící Prahu a Drážďany přes Lovosice a Ústí nad Labem.

Město Litoměřice bylo představeno jako moderní město otevřené lidem. Koncepce rozvoje území je zde vedena městským architektem docentem Janem Mužikem, který s městem spolupracuje už od roku 1992. Díky stabilnímu vedení a podpoře projektů ze strany města byla v Litoměřicích úspěšně proměněna většina veřejných prostor v historickém jádru, bulvár Na Valech, parkány, Střelecký ostrov; nově byl založen park Václava Havla v bývalé ploše pivovaru. V roce 2015 byl obnoven a nově otevřen městský park Jiráskovy sady. Projekt byl součástí grantové výzvy Nadace Proměny v rámci programu Parky, autorem ar-

chitektonického řešení je Ing. Zdeněk Sendler. Mezi aktuální projekty v Litoměřicích patří konverze kasáren pod Radobýlem, kde by měla vzniknout nová obytná čtvrť.

V bloku zahraničních zkušeností vystoupil Bohumil Kováč s případovými studiemi ze Slovenska a Christian Hollnick s regenerací sídliště v německém Sasku.

Ing. arch. Jiří Kugl ve svém příspěvku o konverzi železničních ploch shrnul specifika těchto ploch, včetně možného řešení do budoucna. V rámci revitalizace území lze tyto plochy využívat například jako cyklostezky nebo šlapací dráhy, které jsou velmi atraktivní i díky svému *geniu loci*. Revitalizovaná nádraží dávají impuls pro rozvoj celého území, proto mnohonásobného zhodnocení nemovitostí v okolí železniční dráhy lze dosáhnout revitalizací ploch na park (viz například New York – The High Line); nevyužité nádražní budovy lze využívat ke komerčním účelům (obchody, banky, kulturní využití), neboť se tyto budovy často nacházejí v samém centru města v dobré dostupnosti pro obyvatele.

Druhý den konference byl věnován například konverzi území po těžbě hnědého uhlí a štěrkopísků, nebo konverzi zemědělské krajiny. Přednášky byly ukončeny příspěvkem docenta Jiřího Kupky, který se věnoval komponovaným a historickým krajinám ve 21. století. Docent Kupka připomněl, že krajina je kulturní hodnotou a měla by být sledována v územně analytických podkladech.

Odpoledne bylo věnováno odborné exkurzi po městě. Účastníci konference si mohli vybrat ze čtyř tras: trasy umění, trasy zeleně, turistické trasy a trasy krajiny. Pestrost tras svědčí o tom, že město Litoměřice nabízí svým občanům i návštěvníkům mnoho kulturních a estetických zážitků, ale také odpočinek a relaxaci v parkových plochách.

*Ing. arch. Zuzana Gajdíková
Ústav územního rozvoje*

KONFERENCE „VÝZKUMNÉ PROJEKTY V REGIONÁLNÍM ROZVOJI“

Ministerstvo pro místní rozvoj pořádalo dne 11. května 2016 v Olomouci konferenci „Výzkumné projekty v regionálním rozvoji“, která je každoročním představením výzkumných projektů v oblasti působnosti MMR realizovaných v rámci výzkumných programů BETA a OMEGA za podpory Technologické agentury ČR. Ústředními tématy konference byly aktuální novinky v oblasti regionálního rozvoje, územních plánů, bytové politiky a cestovní-

ho ruchu, dále sociální a ekonomické aspekty regionálního rozvoje, a rovněž podpora zpracování certifikovaných metodik MMR.

Konferenci zahájil zástupce Ministerstva pro místní rozvoj Ing. Josef Vlk, CSc. a člen předsednictva Technologické agentury ČR Miroslav Janeček, který seznámil s programy TAČR, zejména programy BETA a OMEGA, které zahrnují projekty s tematikou gesce MMR.

Konference proběhla ve třech odborných blocích. První blok byl věnován novinkám strategických přístupů v regionálním rozvoji. Přednesené projekty mají svým řešením napomoci rozvoji obcí, měst a regionů obecně i v konkrétních příkladech a v přeshraničním kontextu.

V prvním bloku zazněly prezentace výzkumných projektů programu BETA, s nimiž vystoupili zástupci vysokých

škola (ESF MU v Brně, FA ČVUT a ČZU v Praze) ale i zástupce firmy Cassia Development a Consulting s.r.o. Cílem představených projektů je například zlepšení managementu znalostí v lokálním a regionálním rozvoji a zlepšení fungování managementu znalostí na úrovni obcí, měst a krajů, nebo návrh metod a nástrojů na zjištění rozvojových efektů územně diferencovaných projektů na národní, regionální a lokální úrovni. Velmi aktuální tematiku řeší představený projekt zabývající se standardy dostupnosti veřejné infrastruktury, definované v § 2 odst. (1) písm. k) Stavebního zákona. Neméně zajímavý byl rovněž příspěvek s názvem „Trendy vývoje struktury měst a obcí v ČR“, řešící vývoj center a metropolitních regionů v ČR v letech 1991–2001–2011. Tento projekt má mimo jiné přispět k naplnění příslušných opatření Politiky architektury a stavební kultury ČR.

V dalším bloku byly představeny tři projekty výzkumných programů OMEGA, zaměřené zejména na vytvoření informačních systémů, databází a přehledného prezentování a vyhodnocování údajů o území. Vytvoření informačního systému pro podporu rozhodování

urbanistického plánování v lokalitách zasažených předchozí intenzivní lidskou činností, ale i s hodnocením spojeným s budoucím využitím takových území, a to především při budování přirozených vazeb sídel s okolní krajinou představil zástupce Technické univerzity v Liberci a firmy GEO-TOOLS, z. s..

Poněkud výjimečnou problematiku řeší projekt s názvem Databáze rodinných podniků, znalostní a vzdělávací systém. Cílem je u tohoto projektu pojmut rodinné podnikání jako nástroj hospodářského a sociálního rozvoje obcí, zejména obcí venkovského typu. Tento projekt představil kolektiv autorů rovněž z Technické univerzity v Liberci.

Poslední blok konference představil tematicky různorodější projekty programů BETA a OMEGA, zabývající se například přístupem Capability Approach pro hodnocení relevance intervencí ESIF.

Další, technicky zaměřený projekt Vysoké školy báňské TU v Ostravě „Úpravy konstrukcí panelových domů“ je vzhledem k vysokému podílu panelových domů v ČR a k nutnosti jejich rekonstrukcí velmi aktuální.

Bydlením z jiného úhlu pohledu se zabývá projekt s názvem „Bydlení jako činitel sociálního začleňování“. Cílem tohoto představeného projektu je zlepšení rovnosti podmínek v oblasti bydlení ve vztahu k znevýhodněným skupinám obyvatel.

Za podnětný lze považovat prezentovaný projekt „Vzdělávací plány pro MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ, ČŽV“. Projekt se zabývá výzkumem vhodných nástrojů na zvyšování stavební kultury.

Konference poskytla přehled o aktuálních otázkách regionálního rozvoje, územního plánování, bytové politiky a cestovního ruchu, ale i vzdělávání, řešených ve výzkumných projektech realizovaných v rámci výzkumných programů BETA a OMEGA. U převážné většiny referátů je patrné úzké propojení projektů s aktuálními potřebami praxe.

Konference byla zaměřena především na účastníky z akademické sféry, škol, odborné pracovníky, pracovníky krajských úřadů, zástupce obcí a studující příbuzných oborů.

*RNDr. Vladimíra Labounková
Ústav územního rozvoje*

CO PÍŠÍ JINDE

Eliška Nová

LIDOVÉ NOVINY

Magistrála není hodna města jako Praha

Urbanista Jan Gehl má spolupracovat s Prahou na zlidštění magistrály. Je jako řeka, která vytváří bariéru ve městě, říká.

Co přesně máte v Praze dělat?

Doufám, že dvě věci. Za prvé, já a můj tým snad změníme způsob přemýšlení o kvalitě města, aby se pozornost obrátila z technokratického plánování na městské plánování zaměřené na lidi. Za druhé jsme byli požádáni, abychom se zaměřili na jeden z nejkomplikovanějších problémů města, na magistrálu.

Jak na vás působí?

Je jako řeka, která vytváří bariéru ve městě. Zpřetrhává spojení mezi Prahou 1 a Prahou 2. A lidé musí tu bariéru překonávat. Mělo by to přitom být tak, aby ji lidé překročili velmi jednoduše, se stylem, komfortně a bezpečně. Znovu tyhle dvě části města spojit je velmi těžký úkol. Další věc je, že prostředí magistrály by mělo být o mnoho přívětivější, měl by to být městský bulvár. Auta by tam měla jezdit pomaleji. Lidé nejezdí rychle po krásném městském bulváru. Tady se to ale děje, což přináší rezidentům více hluku a víc komplikací, jak přejít silnici. Ale můžu říct, že to s městem dělá opravdu hroznou věc, například odříznutí Národního muzea od náměstí. Všechno tohle nemůžete spravít hned, ale musí to být pojmenováno, protože to není hodno města, jako je Praha.

Včera jste se byl u magistrály podívat. Můžete jmenovat dvě nebo tři věci, které jsou úplně špatné?

Viděl jsem mnoho věcí, které nefungovaly dobře. Viděl jsem také mnoho výzev. Nevím, kterou z nich teď jmenovat, raději bych počkal, až se na to se svým týmem pořádně podívám. Co můžu říct, je, že pohyb po magistrále by měl být přívětivější a pomalejší. A přecházení jednodušší a bezpečnější.

Podél magistrály projde denně zhruba stejný počet lidí, jako projede aut. Mělo by být těch aut méně?

Obecně doufám, že množství dopravy v Praze se časem sníží. Je tady skutečně velký provoz. Jak jsem říkal, dobrá cesta, jak dopravu snížit, je omezit rychlost. Ale je několik způsobů, jak takhle divokou ulici přetvořit na městskou třídu. Příkladem může být Champs Élysées, kde projedou denně desítky tisíc aut, ale mají také velmi hezké chodníky. O mnoho krásnější místo z ní dělají také stromy. V Paříži je spousta míst k inspiraci.

Takže magistrála je celá špatně?

Ano. V Sydney měli stejnou ulici, jako je tahle. V plánu na rok 2030 už s ní nepočítají. Není řečeno, jak přesně se jí chtějí zbavit, ale všichni souhlasí s tím, že taková bariéra ve městě být nemůže. Je postavena podle socialistického myšlení. Časem se určitě najdou jiné způsoby, jak řešit mobilitu ve městě. Takže i magistrála jednou zmizí. Je věcí minulosti, ukázka toho, jak se v minulosti plánovalo. Než najdeme nové řešení dopravy, musí se tady udělat to nejlepší, co půjde.

Je ale něco, co by se vám líbilo, co nebylo tak hrozné?

Ne. To, jak končí nahoře Václavské náměstí, a fakt, že se nemůžete dostat k významným budovám, je neakceptovatelné. Když jsem cestoval do Brna, jel jsem autem z letiště a k mému velkému překvapení jsem najednou projížděl centrem města přes jedno z hlavních náměstí Prahy.

Mluvil jste o technokratismu. Je Praha technokratická?

Nevím. Bývala taková. Všechna socialistická města byla velmi technokratická a pro lidi nezbývalo místo. Některá z nich se změnila hodně, jiná málo. Kde je Praha teď, nevím. Ale mnoho měst v současnosti mění svoje myšlení. Lidé vnímají města v 21. století jinak. Jsou nové hodnoty a nové výzvy. Mezi hodnoty patří živoucí město, kvalita života. Výzvou je udržitelnost.

V jedné své knize jsem popsal tři typy města. Tradiční, jako jsou například Benátky, kde všechno dělají lidé. Okupovaná města, kam vtrhla auta a všechno ostatní vystrčila. Když jsem si tu knihu procházel, zjistil jsem, že u této kategorie je fotografie z Prahy, z Malostranského náměstí plného aut. Ted' mi řekli, že auta už tam nejsou. Po 16 letech od doby, kdy byla fotografie pořízena! Tuhle fotku ukazují jako příklad opravdu špatného místa pro parkování. Vedle Prahy jsou pak fotografie ze Saúdské Arábie, z Estonska, a je mi trochu smutno, že Praha je v téhle společnosti. Třetí kategorií jsou znovudobytá města, kde se rozhodli, že lidé byli odstrkovaní už příliš dlouho. A na mnoha místech se jim povedlo to změnit.

Dánský architekt a urbanista Jan Gehl

V 60. letech začal v Kodani zkoumat, jak lidé využívají veřejná prostranství. Na základě toho pak začal přeměňovat města tak, aby byla přátelská pro lidi. Po odchodu z Dánské královské akademie výtvarných umění založil konzultační společnost Gehl Architects, od té doby si ho s jeho týmem najímají po celém světě.

Proměnil New York, Londýn, Moskvu, Istanbul, Melbourne, Mexico City nebo Sao Paulo.

Napsal také několik knih, z nichž v češtině vyšly tři – Život mezi budovami, Nové městské prostory a Města pro lidi. V březnu Gehla oslovil také pražský Institut plánování a rozvoje – s Prahou se má nyní podílet na kultivaci severojižní magistrály a jejího okolí.

[NOVÁ, Eliška. Magistrála není hodna města jako Praha. In: *Lidové noviny*, 19. 10. 2016, s. 5. © MAFRA, a. s. 2016, ISSN 0862-5921. Publikováno se svolením redakce.]

Sociální byty nejen pro chudé, ale pro všechny

Bytová politika Vídně umožňuje širokým vrstvám obyvatel dosáhnout na dostupné bydlení. Aby systém sociálního bydlení fungoval, musí z něj profitovat všichni, nejen nejchudší.

„Griab di, Oida!“ zdraví mě v typickém vídeňském dialektu třicátník Martin. Adresu jsem našel poměrně snadno, než jsem však dorazil ke dveřím jeho bytu, chvíli jsem bloudil. Komplex z třicátých let v desátém vídeňském okrese není totiž jen obyčejný bytový dům. Takzvanou Gemeindebau tvoří přes čtyři stovky bytů v několika budovách, rozlehlé dvory navzájem propojené temnými průchody, množství zeleně, laviček a míst k relaxaci. Samozřejmostí je vlastní mateřská škola.

Podobných Gemeindebau – doslovný překlad zní obecní stavba – jsou po rakouské metropoli rozesety dva tisíce. Právě ty tvoří základ vídeňského systému sociálního bydlení, který do města jezdí studovat odborníci z celého světa a jenž Vídeň pravidelně katapultuje na přední příčky žebříčku nejlepších míst k životu na světě.

Plány na dostupné sociální byty má i v Česku ministryně práce Michaela Marksová. Podle chystaného zákona by obce měly povinně přidělovat byty nízkopříjmovým skupinám obyvatel, které za bydlení platí alespoň 40 procent čistých příjmů a po této platbě jim nezbude víc než 1,6násobek životního minima.

Do této kategorie by zřejmě spadal i Martin. Vyučený malíř se po několika letech bez práce překvalifikoval na zvukaře a několik nocí v měsíci nyní pracuje ve vídeňských hudebních klubech. Zbytek živobytí čerpá ze štědrého rakouského sociálního systému, a i když peněz nemá žádný nadbytek, i díky nízké činži dokáže své potřeby poměrně dobře pokrýt.

Jenže ve vídeňských Gemeindebau zdaleka nebydlí jen lidé, jako je on. Na zvoncích lze vyčíst řadu turecky znějících jmen, ale také typicky německá příjmení, která jsou nezřídka doplněna o titul Dr. či Ing.

V obecních či družstevních bytech, které se od sebe navzájem příliš neliší a v obou

určuje ve velké míře výši nájmu město, žije 45 procent obyvatel Vídně. Jde o širou vrstvu od nejchudších až po vyšší střední třídu. A to je podle Daniela Glasera z odboru bytové politiky magistrátu základem úspěchu vídeňského modelu. Ale také rozdíl oproti systému, který se chystá zavést česká vláda.

„Sociální bydlení má smysl pouze v případě, pokud na něj teoreticky dosáhne 80 procent obyvatel,“ říká Glaser. Ten se právě rozloučil se skupinou bytových úředníků z Berlína. Německé hlavní město trpí prudce rostoucími nájemnými, bydlení se stává těžko dostupným luxusem už i pro střední třídu, takže Němci do Rakouska přijeli zjistit, jak ze začarovaného kruhu ven.

Důvodů, proč sociální byty musí být dostupné prakticky pro každého, je podle Glasera několik. První je politický. Ať už je u moci levice, či pravice, kdokoli, kdo by se pokusil dotované bydlení omezit, šel by proti svým vlastním voličům. Zároveň však systém funguje jako celek v souladu s komerčními nájemnými. Skutečnost, že každý dosáhne na regulované nájemné okolo 7,50 eura (asi 200 Kč) za metr čtvereční, brzdí i růst komerčních činží.

Podle serveru Immopreise.at tak nájem ve většině vídeňských okresů stagnují, v některých dokonce klesají a nahoru jdou jen na nejžádanějších adresách. Ať už tedy Vídeňané bydlí v obecním, družstevním nebo privátním nájemním bytě, jejich výdaje na bydlení tvoří menší procento příjmů, než je obvyklé v jiných západních metropolích. „V zemích, kde je bytový trh liberalizovaný, panuje trvalý nedostatek bytů a lidé bydlí velmi draze. Trh není schopen pokrýt základní potřeby. To je v Rakousku jiné, i když to někomu s neoliberalními názory může připadat jako socialismus,“ hodnotí Glaser.

Vídeňský model sociálního bydlení však není zadarmo. Město každý rok vydá na výstavbu bytů s regulovaným nájemem, rekonstrukce a příspěvky na bydlení 600 milionů eur, tedy více než 16 miliard korun. To je zhruba pět procent rozpočtu města a více, než za rok rozdává na příspěvků na bydlení celé Česko.

Polovinu z částky spolýkají výhodné dlouhodobé půjčky investorům do nové bytové výstavby s úrokem jedno procento. O ty si může zažádat městská společnost Wiener Wohnen spravující obecní bytový fond stejně jako družstva

a soukromí investoři. U posledně zmínovaných však podle Glasera není zájem nijak valný, jelikož kredit je vázán na splnění řady podmínek.

„Je potřeba se vejít do limitu pro maximální stavební náklady na jeden metr čtvereční, určená je i maximální výše nájmu. Nájemníky do třetiny bytů pak vybere samo město,“ vypočítává podmínky Glaser. Návratnost takové investice se podle něj pohybuje do 3,5 procenta ročně, ale většinou ještě nižší. U čistě komerčních projektů to bývá i sedm procent. Výhodou nízkouročených půjček je, že se městu v následujících letech vrací a splátky pokryjí zhruba třetinu ročních výdajů.

Zbylých 400 milionů získává město ze státní kasy. Ta má na to zřízení stálý zdroj příjmů. Zaměstnanci a zaměstnavatelé v Rakousku odvádějí každý měsíc po půl procentu ze mzdy jako příspěvek na dotované bydlení. Historie odvodu sahá až do doby po druhé světové válce, kdy byl zřízen jako poplatek Spojencům za správu země. Záhy se však transformoval jako zdroj prostředků na obnovu zničených měst.

Sociální bydlení ve Vídni

7,50 eura za metr čtvereční činí měsíční výše nájmu v bytech dotovaných vídeňským magistrátem.

220 tisíc obecních bytů obývá zhruba 500 000 Vídeňanů.

183 tisíc družstevních bytů obývá asi 350 tisíc Vídeňanů.

45 % Vídeňanů celkem bydlí v jedné z forem sociálního bydlení.

13,4 milionu metrů čtverečních pronajímá celkem město Vídeň.

2 000 Gemeindebauten, tedy obecních bytových komplexů, stojí ve Vídni. Nejstarší se začaly stavět v roce 1916, nejmladší v roce 2004.

1 586 domovníků o Gemeindebauten pečují.

Sociální bydlení v Česku

- Dostupnost nájemního bydlení ovlivňovala v prvních dvou dekáдах po roce 1989 regulace cen. Ta před definitivním zrušením v roce 2012 způsobila situaci, že ve velkých městech bylo tržní nájemné zpravidla několikanásobkem toho regulovaného.

- Aktuálně zákon o obcích soustřeďuje rozhodování o bytové politice do rukou obecní rady. Ta rozhoduje o způsobu přidělování obecních bytů nebo o zřízení a podmínkách užívání sociálních bytů. Zejména ve statutárních městech, kde má bytový fond jak magistráty, tak městské části, se situace často liší

„ulici od ulice“. V posledních letech navíc převažoval trend privatizace městských bytů, tudíž se městské bytové fondy zmenšily.

- Změnou a vykročením k vídeňskému modelu má částečně být právě projednáván Zákon o sociálním bydlení. Ten má podle ministerstva práce a sociálních věcí primárně zamezit tomu,

aby rodiny s dětmi končily na ubytovnách či na ulici. Zároveň ale skupinu lidí s nárokem na přidělení bytu se sociálním nájemným definuje velmi podobně jako ty, kteří mají nyní nárok na příspěvek na bydlení. Šlo by tedy dohromady o 800 tisíc lidí.

[BROŽ, Jan. Sociální byty nejen pro chudé, ale pro všechny. In: *Mladá fronta Dnes*, 15. 10. 2016, s. 11. MAFRA, a. s. ISSN 1210 1168. Publikováno se svolením redakce]

TISKOVÉ ZPRÁVY

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Zahraniční ohlasy na publikaci o urbanistické kompozici

Publikace Principy a zásady urbanistické kompozice v příkladech, kterou zpracoval Ústav územního rozvoje, a garantovalo Ministerstvo pro místní rozvoj, sklízí pozitivní ohlasy v České republice i v zahraničí.

Publikace byla vytištěna jako mimořádná příloha časopisu Urbanismus a územní rozvoj, byla distribuována do téměř dvaceti knihoven vybraných vysokých škol. Prostřednictvím Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR či Svazu měst a obcí byla nabídnuta široké veřejnosti. Publikace je naplněním jednoho z opatření Politiky architektury a stavební kultury, kterou připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj a schválila vláda.

Architekt Vladimír Matuš, žijící v kanadském Torontu, hodnotí publikaci následovně: „Od poloviny sedmdesátých let, kdy jsem se rozhodl žít ur-

banismem na plný úvazek, shromáždil jsem rozsáhlou kolekci urbanistických manuálů, příruček, publikací a referátů z celého světa. Bez nadsázky, mohu Vám říci, že tato ÚÚR publikace je jedna z nejlépe zpracovaných urbanistických manuálů v dané kategorii. Doufám, že mimořádně kvalitní práce autorů bude řádně oceněna. Podle mého úsudku, „Principy...“ by se měly stát vysokoškolskou učebnicí a povinnou četbou pro každého, kdo má zájem podílet se na městském a regionálním plánování. Formát a obsahové uspořádání nejen zaujme profesionálního urbanistu/plánovače, ale je i snadno srozumitelné pro studenta nebo laického čtenáře.“

Zdarma je publikace ke stažení na stránkách Ústavu územního rozvoje v sekci Územní plánování a stavební řád nebo na stránkách Ministerstva pro místní rozvoj.

[Tisková zpráva MMR z 2. 11. 2016. Dostupné z: www.mmr.cz]

Na rozvoj regionů půjde půl miliardy korun

Obnova a rozvoj venkovských oblastí je jednou z priorit Ministerstva pro místní rozvoj. Od 13. října lze žádat dotaci na opravu místních komunikací, kapliček, ale třeba i na projekty komunitního života v obci či projekty spolupráce obcí. Stranou nezůstanou ani vítězové soutěže Vesnice roku. Žadatelé mohou žádosti o podporu podávat od 18. října až do 30. prosince 2016.

„Život na venkově má svůj specifický ráz. Obdivujeme tradice jednotlivých regionů, ale to zdaleka nestačí. Starostům zejména těch menších obcí je třeba také finančně pomáhat s investicemi. Proto opět vyhlášíme program obnovy a rozvoje venkova,“ uvedla ministryně pro místní rozvoj Karla Šlechtová. V příštím roce tak Ministerstvo pro místní rozvoj podpoří v obcích do tří tisíc obyvatel hned několik druhů projektů. Na rekonstrukce místních komunikací je připraveno 250 milionů korun, na obnovy drobných sakrálních staveb v obci je to 35 milionů korun, na podporu zapojení generací do komunitního života v obci 178 milionů korun, na podporu spolupráce obcí na obnově a rozvoji venkova 7 milionů korun a vítězové soutěže Vesnice roku obdrží celkem 30 milionů korun.

Možnými žadateli jsou obce na území České republiky, jejichž počet obyvatel nepřesáhne 3 000. Výše dotace na jeden projekt se dle jednotlivých dotačních titulů pohybuje mezi 50 a 80 procenty užitelných nákladů, maximálně pak 200 tisíc až 1 milion korun opět dle dotačního titulu.

Více informací k výzvě a způsobu podávání žádostí včetně textu podprogramu a hodnotících kritérií je na webových stránkách MMR.

[Tisková zpráva MMR z 18. 10. 2016. Dostupné z: www.mmr.cz]

Obce mohou žádat o dotaci na pořízení územních plánů

Ministerstvo pro místní rozvoj vyhlásilo 17. října výzvu k předkládání žádostí o poskytnutí dotací (s možností vícele-

tého financování) z programu „Podpora územně plánovacích činností obcí“ pro rok 2017 na dotační titul „Územní plán“. Pro žadatele je připraveno dvacet milionů korun. Žadatelé mohou žádosti o podporu podávat od 17. října 2016 do 30. prosince 2016.

„Po zkušenosti z výzvy pro rok 2016, kdy zájem o dotace na územní plány byl obrovský, jsem ráda, že mohu opět vyhlásit tuto výzvu a pomoci tak malým obcím v jejich územním rozvoji,“ uvedla ministryně pro místní rozvoj Karla Šlechtová.

Dotace je zaměřena na zpracování územních plánů obcí. Mezi uznatelné náklady

patří zpracování návrhu územního plánu pro společné jednání a zpracování návrhu územního plánu pro veřejné projednání (včetně případného posouzení vlivů územního plánu na udržitelný rozvoj území, pokud bude požadováno).

Možnými žadateli jsou obce na území ČR (mimo obce s rozšířenou působností, hl. město Prahu a mimo obce, které pořídily/pořizují územní plán a byly/jsou příjemcem dotace na pořízení návrhu územního plánu z Integrovaného operačního programu nebo z Programu rozvoje venkova).

Výše dotace na jeden územní plán je stanovena ve výši max. 80 procent sku-

tečně vynaložených uznatelných nákladů, maximálně však 400 000 Kč. Tato dotace může být poskytnuta obcím, které nemají žádný územní plán nebo mají územní plán obce nebo územní plán sídelního útvaru a jeho platnost skončí do 31. 12. 2020 (tj. územní plán schválený před 1. 1. 2007).

Více informací k výzvě a způsobu podávání žádostí včetně textu podprogramu, hodnotících kritérií a metodického pokynu k výzvě je na webových stránkách MMR.

[Tisková zpráva MMR ze 17. 10. 2016. Dostupné z: www.mmr.cz]

Výběrová řízení „e-Tendering Platform“

ESPON EGTC se zabývá činnostmi souvisejícími s Operativním návrhem a ročními pracovními plány programu ESPON 2020 prostřednictvím výzev pro zadávání veřejných zakázek a zakázek na služby v souladu s evropskými / národními legislativami a základními principy transparentnosti, rovnosti, nediskriminace a maximální konkurenceschopnosti.

ESPON EGTC vytvořil tzv. **e-tendering platformu**, která umožňuje přístup ke všem výzvám k předkládání nabídek / výběrovým řízením a související dokumentaci (technickým specifikacím, přílohám, otázkám a odpovědím).

Přínosy pro subjekty zajímající se o výzvy programu ESPON a uživatele:

- snadný přístup a okamžité stažení všech dostupných výzev a související dokumentace;
- přístup ke všem otázkám a odpovědím;
- upozornění na změny ve výzvách;
- registrace je snadná, otevřená komukoli a vyžaduje pouze základní informace;
- najdete ji na www.espon.eu → Calls;
- registrace a užívání platformy jsou zdarma.

Cílené analýzy programu ESPON

Program ESPON za čtrnáct let své dosavadní existence poskytoval (a dodnes poskytuje) širokému okruhu zainteresovaných subjektů (stakeholderů) výzkum, evidenci, pozorování, konkrétní analýzy a nástroje. V předchozím programovém období (ESPON 2013) bylo realizováno 23 cílených analýz navazujících na poptávku více než sta stakeholderů tak, aby bylo možno porovnat jejich regiony, města a území, a zároveň zahrnout do tvorby politik evropskou perspektivu. V současném programovém období úspěšně předložilo už 38 stakeholderů své projektové představy, jež jsou implementovány v šesti nových cílených analýzách.

ESPON EGTC v určených datech dvakrát ročně předložené návrhy vyhodnocuje. Nejbližší termín pro předložení návrhů je **13. ledna 2017**. Bližší informace najdete na webových stránkách programu ESPON.

Koncept **Cílených analýz** bude prezentován na prosincovém semináři ESPON v Bratislavě. ESPON EGTC ve snaze zjistit zkušenosti stakeholderů při navrhování témat cílených analýz organizuje v rámci semináře zvláštní zasedání s názvem **“ESPON on your demand: targeted analyses approach”** (ESPON na vaši žádost: přístup k cíleným analýzám) které zahrnuje tzv. **Stakeholder Café**, jež nabídne platformu pro výměnu zkušeností, diskusí a vytváření sítí. Na tuto akci se mohou přihlásit národní, regionální a místní orgány, evropská seskupení pro územní spolupráci mající kompetenci v oblasti vývoje a/nebo tvorby politik s územním rozměrem; řídicí orgány, společné sekretariáty a evropská seskupení pro územní spolupráci odpovědná za realizaci programů financovaných Evropskou unií pro nadnárodní, přeshraniční nebo makroregionální oblasti.

„Policy Brief“ programu ESPON

„Polycentrické územní struktury a územní spolupráce“

Tvůrci politik na různých úrovních by měli usilovat o **nárůst toků a interakce** mezi jednotlivými místy tak, aby zvýšili jejich konkurenceschopnost a přinesli jejich obyvatelům více výhod kombinací stávajících aktiv a zdrojů.

K tomu, aby Evropa byla více polycentrická, je zapotřebí využít strategické výhody současné regionální různorodosti a zároveň posílit územní spolupráci a veřejnou správu, což v důsledku posílí investice a sníží disparity mezi jednotlivými regiony.

Stáhněte si ESPON Policy Brief „Polycentric Territorial Structures and Territorial Cooperation“ na webových stránkách programu ESPON.

